

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

КАФЕДРА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
В СУЧАСНУ ЕПОХУ В КОНТЕКСТІ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОНАННЯ:
ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

До захисту
А. Колубасев

Студент 2 курсу магістратури заочної форми
навчання спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування» освітньо-
професійної програми «Публічне управління
та адміністрування»
Колубасев Артем Олексійович

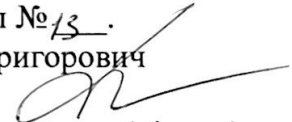
Науковий керівник
к.п.н. Миколюк Андрій Васильович

Засвідчую, що в цій кваліфікаційній роботі
немає запозичень із праць інших авторів без
відповідних посилань

Студент

(підпис)

Робота допущена до захисту в екзаменаційній комісії рішенням кафедри
державного управління від «8» листопада 2023 р., протокол № 13.
Завідувач кафедри державного управління, к.т.н. Рубан Юрій Григорович

(підпис)

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ANNOTATION.....	5
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....	10
1.1 Поняття функцій держави в сучасну епоху та її відображення у наукових дослідженнях	10
1.2 Поняття функцій публічного управління в сучасних наукових дослідженнях	25
1.3 Поняття політичного управління та його зміст	32
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ПОЛІТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	41
2.1 Політичний аспект сучасної трансформації функцій держави в процесі їх здійснення	41
2.2 Політичний аспект сучасної трансформації функцій публічного управління	58
2.3 Поняття ефективності виконання сучасних функцій держави та публічного управління	65
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄС ...	76
ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	94

АНОТАЦІЯ

Колюбаєв А.О. Трансформація функцій держави та публічного управління в сучасну епоху в контексті ефективності їх виконання: політичний аспект. – Кваліфікаційна магістерська робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна магістерська робота на здобуття ступеня вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». – Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, 2023.

Наголошено, що функції держави відображають її динамічну природу та визначають, які завдання та цілі вона повинна реалізувати в певний історичний період. Функції держави обумовлені закономірностями функціонування політико-правової системи, взаємодією суспільства та держави, а також актуальними цілями та завданнями, які виникають у певний історичний період. Функції держави не є чимось раз і назавжди даним, незмінним. Вони історичні, змінюються на різних етапах розвитку суспільства під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників. Запропоновано поділяти функції держави на *гласні та негласні (неофіційні, таємні)*, що охоплює у тому числі рішення військово-політичного керівництва в умовах війни або виникнення надзвичайних ситуацій.

Функції публічного управління представляють собою самостійні та якісно однорідні компоненти діяльності суб'єктів публічного управління, об'єднані єдиною метою та особливостями реалізації. Їх реалізація відбувається через форми і методи публічного управління, які вказують на шляхи та засоби впровадження управлінського процесу. Державне управління спрямовано на регулювання політичних, соціальних та економічних процесів у суспільстві.

Важливим елементом сучасної трансформації функцій держави стає їх більша соціальна орієнтованість (сервісна функція держави), екологічність та інформаційна технологічність. Сьогодні ми ведемо мову про поширення процесів інформатизації у сфері суспільного життя в тому числі у процесі суспільного управління, що має назву «електронного урядування». Сервісна функція державного управління включає в себе забезпечення ефективності та прозорості в усіх сферах громадянського життя.

Підкреслено, що особливий інтерес питання трансформації функцій держави та публічного управління в сучасну епоху набуває для нас у контексті трансформація цих явищ в Україні в умовах інтеграції в ЄС. Підкреслимо, що активізація таких процесів пов'язана і відбувається одночасно та на фоні ведення інтенсивних воєнних дій. Війна також підштовхує до переведення наукової дискусії про функції держави та публічного управління у прагматичне річизце. Мова йде про те, що питанням функції оборони держави у мирний та воєнний час та взаємопов'язаним з нею на доктринальному рівні вітчизняні науковці не приділяли належної уваги. Так само *політика війни та політика під час війни* також не були у центрі уваги ні правової, ні політичної чи управлінської доктрини. Крім функції оборони як було наголошено, можна виділити також

низку негласних функцій держави та публічного управління. До їх числа ми пропонуємо відносити *розвідувальну, контррозвідувальну функції, функцію кіберконтролю, контролю розвитку штучного інтелекту та функцію, яку можна назвати як «функція справедливої відплати».*

Ключові слова: функції держави, функції публічного управління, трансформація, ефективність, політичне управління.

ANNOTATION

Koliubaiev A. Transformation of functions of the state and public administration in the current epoch in the context of effectiveness of its implementation: political aspect. – Qualifying Master Degree thesis on manuscript rights.

Qualifying Master Degree thesis for the High Education Degree of the Second (Master's) Degree in the field of knowledge 28 “Public Governance and Administration” of the specialty 281 “Public Governance and Administration”. - Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv, 2023.

There is stressed, functions of the state reflex dynamical nature of the state and determine its tasks and goals in a certain historical period. Functions of the state are justified by regularities of the functioning of the political and legal system, interaction of society and state, and topical goals and tasks that arise in the certain historical period. Functions of the state are not something once and for all given, unchanging. They are historical, and they change in various periods of genesis of the society under an impact of internal and external factors. There is suggested to classify functions of the state into *vowels and non-vowels* (unofficial, secret), including decisions of the military-political leadership in conditions of war or emergencies.

Functions of public administration are independent and qualitatively homogeneous components of the activity of public administration subjects, united by the single goal and peculiarities of the implementation. Their realization takes place through forms and methods of public administration that indicate the ways and means of implementing the management process. State administration is aimed to regulation of political, social, and economic processes in the society.

Greater social orientation (service function of the state), environmental friendliness and information technology of functions of the state become an important component of their current transformation. Today, we are talking about integration of processes of informatization into fields of social life including processes of social management, well known as a “digital governance”. Service function of the state administration includes providing of effectiveness and transparency in all fields of the social life.

There is outlined, that the issue of the transformation of functions of the state and public administration becomes especially interesting in the current epoch in the context of the integration of Ukraine in the EU. Activization of these processes is related to intensive military actions. The war also pushes to shift the scientific discussion about the functions of the state and public administration into a pragmatic channel.

We are talking about inappropriate attention, paid by scientists to issues of defense of the state in peacetime and wartime and functions, related to mentioned

above. The same, the war policy and policy during a war were not in the center neither legal, nor managerial doctrines. In addition to the defense function, as was emphasized, a number of non-vowels functions of the state and public administration can also be distinguished. We suggest to include into them *intelligence, counter-intelligence, cyber control, control of artificial intelligence development and a function that can be called the "just retribution function"*.

Keywords: functions of the state, functions of public administration, transformation, effectiveness, political management.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У науці державного управління і права проблема визначення функцій держави та функцій публічного управління є однією з найбільш значущих. Перед будь-якою державою завжди стоїть коло завдань, на вирішення яких вона спрямовує свої матеріальні ресурси, ідеологічні та політичні зусилля. З численних векторів та завдань державного та політичного механізмів можна визначити ті, які виражають сутність сукупності певних завдань у окремій соціальній сфері та є невід'ємною частиною політичної системи суспільства. Такі сутності сьогодні прийнято визначати як функції.

Функції держави та публічного управління визначаються основними напрямками діяльності, які виражають її сутність та є важливою складовою політичного устрою. Створення та розвиток наукової категорії «функції держави» та «функції публічного управління» призвело до нових досліджень та дебатів, особливо відносно їхнього визначення, ієрархії, змін викликаних сучасною соціально-політичною трансформацією.

Проблема уточнення функцій держави та публічного управління, їхніх форм і змісту виступають предметом активних наукових дискусій у площинах управлінської, політичної та правової науки.

У сучасній науковій літературі існує безліч визначень функцій держави та публічного управління, деякі з них відрізняються настільки значуще, що виникає питання про необхідність уніфікації цього поняття.

Багато авторів підкреслюють важливість чіткого визначення функцій держави та публічного управління з різних причин. По-перше, це стосується потреби чіткого розрізнення між функціями держави та функціями державних органів. По-друге, це виправдовується необхідністю глибшого вивчення та розробки практично значущих рекомендацій для поліпшення функціонування держави. Кожному науковому поняттю, включаючи функції держави, та кожній формальній виокремленій рисі суспільно-політичного явища передують реальні явища, події та дії.

Функції держави та функції публічного управління постійно змінюються та трансформуються у нову соціально-політичну дійсність, залежно від історичних і політичних реалій.

У межах вітчизняної управлінська та юридичної науки функції держави були предметом дослідження багатьох науковців: А.І. Денісова, В.Є. Гулієва, М.І. Хмелініна, С.С. Алексеева, М.Й. Байтіна, В.П. Малахова, В.М. Козакова, В.Д. Перевалова, В.М. Корельського, В.В. Кожевнікова, С.Д. Гусарева, Р.А. Калюжного, М.В. Цвіка, О.В. Петришина та ін.

Також значний внесок в обґрунтування поняття «функцій публічного управління» та «ефективність державного управління» зробили В. Авер'янов, В. Бакуменко, А. Мельник, Н. Нижник, О. Оболенський та ін. Питання оцінки державного управління на різних рівнях влади досліджували: В. Вакуленко, М. Василенко, Е. Ведунг, Р. Каплан, В. Кравченко, В. Мамонова, Г. Мостовий, Г. Одінцева, Д. Нортон, В. Рубцов, А. Ткачук, В. Удовиченко та інші.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері забезпечення ефективності виконання функцій держави та публічного управління в сучасну епоху.

Предмет дослідження – особливості трансформації функцій держави та публічного управління в сучасну епоху в контексті ефективності їх виконання.

Метою і задачами дослідження – це комплексний загальнотеоретичний аналіз поняття, суті та це комплексний загальнотеоретичний аналіз поняття та ефективності їх виконання функцій держави та публічного управління в сучасну епоху та вироблення на цій основі пропозицій.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання наступних завдань дослідження:

- визначити поняття функцій держави в сучасну епоху та її відображення у наукових дослідженнях;
- окреслити поняття функцій публічного управління в сучасних наукових дослідженнях;
- визначити поняття політичного управління та його змісту;

- охарактеризувати політичний аспект сучасної трансформації функцій держави;
- виділити політичний аспект сучасної трансформації функцій публічного управління;
- окреслити поняття ефективності виконання сучасних функцій держави та публічного управління;
- визначити особливості трансформація функцій держави та публічного управління в Україні в умовах інтеграції в ЄС.

Методологічну основу дослідження складають наукові принципи і концептуальні положення, розроблені спеціалістами в галузі теорії державного управління та конституційного, адміністративного та інших галузей права. Використовувалися такі методи наукового пізнання, як діалектичний, формально-юридичний, логічний, порівняльний.

У процесі виконання роботи здійснено аналіз наукової літератури та нормативних актів, які відносяться до теми дослідження, що дозволяє говорити про його об'єктивність і обґрунтованість.

Нормативно-правовою та емпіричною базою дослідження стали Конституція України, закони України, підзаконні нормативно-правові акти та судова практика.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали роботи здатні сприяти подальшого формування рекомендацій щодо удосконалення загальнотеоретичний аналіз поняття, суті та це комплексний загальнотеоретичний аналіз поняття та ефективності їх виконання функцій держави та публічного управління в сучасну епоху. Вони можуть бути корисними для студентів при вивченні курсу публічного управління.

Структура та обсяг зумовлені метою і завданнями здійсненого дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків, списку використаних джерел (всього 89 найменувань).

Загальний обсяг роботи становить 104 сторінки.

РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

1.1 Поняття функцій держави в сучасну епоху та її відображення у наукових дослідженнях

Глибоке дослідження держави та процесів публічного управління передбачає пізнання не лише її статичності, але й динаміки, тобто того, як даний суспільний інститут діє, як він виконує своє соціальне призначення.

Функції держави відображають її динамічну природу та визначають, які завдання та цілі вона повинна реалізувати в певний історичний період. Важливо розуміти, що ці функції не обмежуються лише самою діяльністю держави, оскільки на практиці держава представлена всією сукупністю органів влади та посадових осіб.

Функції держави це не тільки цілі діяльності державних органів та їх завдання. У контексті поняття, ціль вказує на те, чого держава прагне досягти, тоді як завдання визначають засоби і способи досягнення цілей в певних умовах. З іншого боку, функція відображає координовані напрями діяльності державного механізму, а одне завдання може бути розв'язано шляхом виконання декількох функцій.

Функції є об'єктивно існуючими напрямками діяльності держави, які необхідні для нормального існування та розвитку суспільства. Вони виникають у певних сферах суспільного життя і вимагають узгоджених управлінських рішень від усіх компонентів державного механізму. Функції держави визначають не тільки напрями впливу, але й узгодження та порівняння управлінської діяльності держави з подібною діяльністю інших громадських об'єднань.

Таким чином, функції держави обумовлені закономірностями функціонування політико-правової системи, взаємодією суспільства та держави, а також актуальними цілями та завданнями, які виникають у певний історичний період.

Кожна функція має свій напрям впливу та конкретний зміст, визначений управлінськими кроками і діями, які держава вживає для досягнення соціально корисних цілей. Ці функції залежать від внутрішніх і зовнішніх чинників, таких як сутність держави, економічні, політичні, національні, екологічні проблеми, що стоять перед суспільством. Таким чином, *функції можуть змінюватися в залежності від пріоритетів, що приділяються державою на різних етапах історичного розвитку.*

У сучасній науці питанням дослідження функцій держави присвячено праці таких вітчизняних науковців як Джураєва О.О. [1], Марущак О.А. [2, 3], Павленко Ж.О. [4], Шай Р. Я. [5], Шемчук В. В. [6].

В теорії для з'ясування і прогнозування дієвої сторони держави використовують поняття «функції держави». Саме через аналіз цього поняття ми зможемо дати відповідь на питання: що і як робить держава, які задачі вирішує. Тільки взяті в поєднанні статичні і динамічні характеристики держави дозволяють пізнати природу і зміст такого складного суспільного інституту як держава.

В науковій і навчальній літературі функції держави визначаються по-різному. Одні автори в функціях держави бачать прояв її загально соціальної сутності, інші – класової. Діапазон інших міркувань наступний: функції держави визначають її соціальне призначення; функції держави – основні напрямки її діяльності; функції держави – прояв її предметно-політичної спрямованості.

М.С. Буцан наголошує, що під функцією держави слід розуміти основних напрямів діяльності держави та включає в себе набір інструментів і засобів для її виконання. Зміст кожної державної функції визначається взаємодією наступних елементів: об'єкт функції; ціль функції; методи, форми і засоби здійснення цієї функції. [7].

Відповідно до існуючих підходів можна навести і інші визначення функцій держави:

- «функції держави – це основні напрямки її діяльності, в котрих виражаються сутність і соціальне призначення державного управління суспільством»;
- «функції держави – це діяльність держави в її головних напрямках» [8];
- «функції держави – це головні напрямки діяльності держави, що забезпечують упорядкування суспільних відносин, стабільність і поступовість у розвитку суспільства»;
- «функції держави – основні напрямки її діяльності, що зумовлені її цілями і завданнями та конкретизують її сутність»(О.Ф.Скакун);
- «функції держави. – це основні напрямки її діяльності, які виражають її сутність і соціальне призначення в галузі управління справами суспільства» (М.В.Цвік) [9];
- «функції держави – це основні напрямки (види) діяльності держави (всіх її органів) по здійсненню найважливіших задач, що стоять перед нею на певних історичних етапах розвитку суспільства» (А.Ф.Вишневський, В.А.Кучинський та ін.).
- «функції держави – головні напрямки її діяльності, що виражають сутність і призначення її в суспільстві» [10].

Таким чином, науковці єдині в розумінні того, що функції держави, це:

- прояв активної, дієвої сторони такого суспільного інституту як держава;
- цей прояв є виразом сутності і соціального призначення держави;
- цей прояв полягає в тому, що держава справляє певний вплив на суспільство, на суспільні процеси в різних сферах життя.

Функції держави витікають з природи і потреб суспільства і в державно організованому суспільстві набувають характеру державних функцій. Це природно, тому що тільки в такому суспільстві управління суспільними справами покладається на державу як форму організації самого суспільства.

Функції держави як основні напрямки її діяльності зумовлені основними задачами, що стоять перед суспільством. Зміна задач веде до зміни функцій.

В функціях держави проявляється соціальна, класова сутність держави, її соціальне призначення. Відображення у функціях держави її класової сутності дозволяє дати відповідь на питання: інтересам яких соціальних груп і класів вона служить, служить вона суспільству в цілому чи переважно комусь одному класу або якійсь панівній еліті.

В умовах сучасної держави, де проявляється діалектичне поєднання загально-соціальних і класових начал, аналіз функцій держави дозволяє з'ясувати коло вузько-класових задач та діапазон, масштаб загально-соціальних задач з точки зору розширення та поглиблення загально-соціального призначення держави. Суспільство, навіть поділене на класи, (особливо сучасне суспільство) представляє собою єдиний соціальний організм, в якому різні соціальні групи співіснують і взаємодіють між собою. Держава, під кутом зору її функцій, не може не виступати в головних напрямках своєї діяльності представником (носієм) інтересів всього суспільства, різних груп і верств населення.

Оскільки функції держави детерміновані соціальними потребами, задачами свого часу, то помилки і недоліки у визначення і виконанні функцій держави обертаються для суспільства різними кризовими явищами та зумовлюють соціальну напругу, а, за певних умов, і соціальні потрясіння у суспільстві.

Функціям держави притаманні наступні ознаки:

- функції держави характеризують активну, дієву сторону, прояв держави як соціального інституту.

- функції держави об'єктивно зумовлені задачами і потребами, котрі постають перед суспільством в ході його еволюції. Ця об'єктивність зумовлює характер і зміст взаємодії суспільства і держави в певні історичні періоди часу.

- функції держави за своїм проявом як і будь-який вид діяльності, мають і суб'єктивний характер, тому що їх реалізація – це сфера свідомо – вольової діяльності людей, задіяних у державному апараті.

- функції держави є основними (головними) соціально значущими напрямками її діяльності. В них втілюються зусилля держави на життєво важливих напрямках її діяльності; вони мають своїм об'єктом широке коло суспільних відносин (економіка, культура, охорона природи, оборона країни та ін.), на котрі спрямовується державний вплив.

- функції держави є виразом і конкретизацією її сутності і соціального призначення.

- функції держави носять політичний характер, оскільки вони мають одне джерело, одне підґрунтя – державу, як організацію політичної влади. Держава та її функції є взаємопов'язаними, нерозривними політичними явищами.

- функції держави охоплюють (характеризують) її діяльність в цілому; їх здійсненню підпорядкована робота всього державного апарата і кожного державного органа зокрема.

- функції держави потребують мобілізації, концентрації всіх її ресурсів – матеріальних, фінансових, інтелектуальних.

- функції держави – це усталена предмета діяльність, що означає їх постійний характер протягом тривалого періоду часу існування держави.

- функції держави мають системний характер: всі вони узгоджені, взаємопов'язані та цілеспрямовані, а тому в цілому їм притаманна ознака єдності.

У функціях держави проявляються і об'єктивуються притаманні їм особливості та закономірності розвитку, динаміки перетворень в різних сферах суспільного життя.

Функції держави реалізуються відповідними формами і методами: будь-яка держава спирається на правові форми здійснення своїх функцій, використовуючи потенціал і можливості права. В формах здійснення функцій держави відображається нерозривний зв'язок держави і права, обов'язок

держави діяти при виконанні своїх функцій тільки на основі права, в рамках закону. Правові форми доповнюються владно-примусовими методами та методами стимулювання.

Функції держави є засобом вирішення завдань та досягнення цілей, що постають перед суспільством. Завдання і цілі є передумовою державних функцій, визначаючи їх послідовність, зміну та розвиток.

Функції держави, їх зміст та значення змінюються в процесі розвитку суспільства. Одні з них з'являються з виникненням конкретної держави. Інші, з'явившись на більш пізніх етапах розвитку держави, з появою нових задач (наприклад, екологічна функція) стають усталеними та постійними.

Таким чином, функції держави не є чимось раз і назавжди даним, незмінним. Вони історичні, змінюються на різних етапах розвитку суспільства під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, в залежності від змін соціально-економічного устрою, сутності держави та її соціального призначення. На функції держави також впливають її форма, цілі і завдання, що стають перед державою, інтеграційні процеси, що мають місце в сучасному глобалізованому світі та національні чинники.

Історія свідчить, що національні чинники в життєдіяльності держави суттєво впливають на зміст її функцій. Це пов'язано з тими сторонами діяльності держави, котрі спрямовані на розвиток національної культури, мови, традицій, існування домінуючого і країні етносу (за чисельністю) і гармонізації цих інтересів і інтересами національних меншин.

Щодо функцій держави, важливо відрізнити їх від функцій окремих органів. Тим часом, коли функції держави відображають основні, суспільно значущі напрямки діяльності, якими керує весь державний апарат та кожен з її органів, функції окремих державних органів часто не відображають сутність та соціальне призначення держави.

Функції окремих державних органів мають більш вузький, локальний характер порівняно з функціями держави. Їхні функції зумовлені компетенцією та повноваженнями цих органів відповідно до їх місця та призначення в ієрархії

державно-владних структур. На відмінну від функцій багаточисельних державних органів (фінансових, освіти, охорони здоров'я, функцій окремих гілок влади), спеціально призначених для певної діяльності, функції держави охоплюють її діяльність в цілому.

Особливо яскраво сучасна трансформація функцій держави може бути продемонстрована на основі підходів до класифікації функцій держави та виділення їх пріоритетності.

О.А. Марущак наголошує, що можна виділити такі комплексні функції держави: правоохоронну, економічну, політичну, соціальну, ідеологічну, оборонну та зовнішню. Перелічені функції є властивими для абсолютної більшості сучасних держав. Кожна функція сучасної держави має своє змістовне наповнення, яке залежить від безлічі факторів, та змінюється з різними обставинами, тому виникає потреба, як окремого ґрунтового аналізу кожної функції, так і їхнього взаємозв'язку, що й буде висвітлено в подальших дослідженнях [3].

Класифікація функцій держави – це їх поділ на окремі види (групи) залежно від певних ознак. Практичне значення класифікації полягає в тому, що на її основі можуть бути вироблені рекомендації з удосконалення певних напрямів діяльності держави.

Залежно від того, в чийх інтересах здійснюються функції держави їх поділіть на загальносоціальні та функції захисту групових (класових) інтересів.

Загально-соціальні функції - це такі напрямки діяльності держави, які спрямовані на задоволення інтересів всього суспільства в цілому, різних груп населення. В літературі до загально-соціальних функцій сучасної держави відносять:

- забезпечення національної безпеки;
- ліквідація наслідків стихійних лих, екологічних та техногенних катастроф;
- реалізація програм охорони здоров'я, соціального забезпечення непрацевдатних;

- захист прав і свобод громадян та ін.

До цього переліку загальносоціальних функцій держави можна додати функцію перерозподілу національного багатства для забезпечення достатнього матеріального рівня життя усіх членів суспільства, функцію державного регулювання економіки з метою унеможливлення або мінімізації кризових явищ в сфері матеріального виробництва, функцію розбудови транспортної інфраструктури та інфраструктура зв'язку.

Поряд з загальносоціальними держава на усіх історичних етапах її існування виконує і функції захисту вузькокласових групових інтересів. Це напрямки діяльності держави з метою задоволення інтересів правлячої еліти та тих верств населення, що утворюють соціальну базу державної влади.

За ступенем соціальної значущості в суспільному житті функції держави поділяють на головні (основні) та похідні (додаткові, факультативні). До головних відносять найважливіші напрямки діяльності, які мають пріоритетне значення на конкретному етапі розвитку суспільства. Наприклад, в умовах сучасної демократичної держави є головними функції захисту прав і свобод громадян, економічна та соціальна.

Похідні функції – це такі напрямки діяльності держави, які мають допоміжний або обслуговуючий характер. Наприклад, до них належать фінансово-контрольна функція та функція оподаткування, які мають допоміжну роль щодо економічної та соціальної функцій.

На доцільності поділу функцій держави на основні та неосновні наголошують і російські автори. Основні функції - «це найбільш загальні, найважливіші напрямки діяльності держави щодо здійснення корінних стратегічних задач і цілей, які стоять перед нею в певний історичний період». Неосновні функції, будучи складовими структурними частинами основних функцій, представляють собою напрямки діяльності держави щодо виконання її задач в конкретній, і в цьому сенсі більш вузькій, сфері суспільного життя.

Разом з тим в науковому середовищі точка зору щодо поділу функцій держави на основні (головні) та неосновні (похідні) сприймається неоднозначно.

Дехто з науковців звертає увагу на те, що критерій такого поділу чітко не визначений. Так авторський колектив одного з підручників заявляє: «Якщо функції – це основні напрямки діяльності держави, то треба вести мову просто про її функції. Кожна функція держави є об'єктивно необхідною і важливою для даної держави і не може бути неосновною».

Поділяючи подібний погляд, зауважимо також що терміни «основні», «головні», «неосновні» та «похідні» носять оціночний характер. Визнання того чи іншого напрямку діяльності держави в якості головного чи неголовного залежить від оцінок самого дослідника, який займається проблемою функцій держави. Цим пояснюється той факт, що в різних підручниках дається різний перелік функцій держави. Певні напрямки діяльності держави одні розглядають як головні, а інші – як неголовні. Причому, жоден з них не визначає ті критерії, на підставі яких він поділяє функції держави на головні та неголовні. Одночасно всі визначення функцій держави однозначні та категоричні: «це головні (основні) напрямки діяльності держави». В силу цього алогічною та незрозумілою є поява (при послідуєчій класифікації цих функцій) неосновних або похідних (факультативних) функцій.

Загально визнаним є поділ функцій на внутрішні та зовнішні. В основу цього поділу покладений територіальний простір діяльності держави. Внутрішні функції – це напрямки діяльності держави усередині країни. Вони спрямовані на реалізацію внутрішньої політики (внутрішніх задач) держави.

Зовнішні функції – це напрямки діяльності держави поза її межами, на міжнародній арені, де держава виступає суб'єктом міжнародних (міждержавних) відносин.

Між внутрішніми та зовнішніми функціями держави існує тісний зв'язок на підставі цього дехто навіть вважає, що поділ функцій на внутрішні і зовнішні багато в чому є умовним. Аргументи наступні: «діяльність держави у середині країни – в сферах економіки, політики, культури та ін. – залежить, а нерідко і в значній мірі, від зовнішніх умов, від зовнішньоекономічних та культурних зв'язків. Особливо це проявляється в сучасних умовах, коли виникають такі

об'єднання, як Європейський Союз, Співдружність Незалежних Держав і т.п. Тут розділяти внутрішні і зовнішні функції просто не можливо».

Безумовно, кожна держава заради ефективного вирішення внутрішніх завдань вступає у двосторонні та багатосторонні відносини з іншими країнами. Діапазон цих відносин охоплює сфери економіки, політики, культури, розбудови збройних сил. Завдяки цим відносинам, найчастіше на багатосторонній, інтеграційній за змістом основі держава швидше розв'язує ті проблеми, котрі є змістом внутрішньої політики країни.

З урахуванням сучасного характеру суспільних відносин і відповідно до сфер діяльності держави в рамках цих відносин внутрішні функції поділяються на:

- політичні – напрямки діяльності держави (її органів), пов'язані з створенням в країні реальних умов для функціонування державної влади на засадах демократії. Крім того, дана функція охоплює: забезпечення політичної стабільності та злагоди в суспільстві; формування політичного курсу, що відповідає потребам та очікуванням широких верств населення; створення умов для самоорганізації і самоврядування народу, його участі в управлінні справами суспільства і держави, особливо на рівні територіальних громад;

- забезпечення реалізації і захисту прав та свобод людини і громадянина – створення необхідних умов для реалізації конституційних прав і свобод, наповнення їх реальним змістом, а також ефективних засобів їхньої охорони та захисту. В основі цієї функції лежить принцип визнання людини найвищою соціальною цінністю в суспільстві. Права і свободи людини визначають зміст і сенс діяльності всіх державних органів; вони також покладені в основу міждержавних відносин і закріплені в міждержавних угодах;

- економічна – вироблення і координація державою стратегічних напрямків розвитку економіки країни, створення сприятливих умов для розвитку виробництва; забезпечення права громадян на підприємницьку діяльність (сприяння розвитку малого та середнього бізнесу); захист різних форм

власності; організацію виробництва на державних підприємствах; фінансування програм наукових досліджень в галузях промисловості.

Економічна функція держави в основному полягає в використанні можливостей державного регулювання економіки, в стимулюючих та консультуючих діях, але ні в якому разі не у створенні розподільчих або забороняючих механізмів. Тобто, при здійсненні державою економічної функції надзвичайно важливим є питання про межі втручання держави в економічні відносини, особливо в сфері підприємництва.

- соціальна – вона має на меті: забезпечити соціальний захист кожної людини, гарантувати кожному громадянину незалежно від його участі у виробництві матеріальних і духовних благ, нормальні умови життя (це стосується безробітних, пенсіонерів, багатодітних сімей); створення умов для повного здійснення громадянами їх прав на працю, маючи на увазі людей активного працездатного віку; гарантувати громадянину охорону і відновлення здоров'я, доступ до якісної освіти.

В цілому соціальна функція є проявом патерналізму держави по відношенню до особи, до тієї частини суспільства, котра в силу різних причин потребує підтримки з боку держави. Ця функція найбільш притаманна сучасній соціальній державі, тобто державі, яка постійно турбується про благополуччя громадян. Дана функція закріплена в конституціях багатьох країн світу.

Наявність у державі соціальної функції та ступень її реалізації в значній мірі залежать від рівня її економічного розвитку, традицій та ментальності суспільства.

- оподаткування та фінансового контролю, за рахунок чого держава формує головний централізований фонд грошей для фінансування її витрат – державний бюджет та місцеві бюджети. Кошти, акумульовані в державному бюджеті, призначенні для покриття витрат на утримання державного апарату, на різноманітні соціальні програми, на підтримку обороноздатності країни. Через оподаткування здійснюється перерозподіл доходів на користь соціально вразливих верств населення.

Фінансовий контроль дозволяє слідкувати за своєчасною і повною сплатою податків та цільовим використанням усіх ресурсів фінансової системи країни.

- природоохоронна або екологічна, роль та значення якої надзвичайно зростають у сучасних умовах. Вона має на меті забезпечити право кожного громадянина на безпечне для життя і здоров'я, природне середовище. Охорона природи і раціональне використання природних ресурсів є пріоритетною функцією держави у зв'язку з негативними наслідками для людини, для тваринного і рослинного світу науково-технічного прогресу. Це виражається в забрудненні повітря, ґрунтів, водних джерел, руйнуванні озонового шару, глобальному потеплінні, підвищенні радіації.

Зміст екологічної функції становлять:

- 1)планування екологічної політики;
- 2)встановлення жорстких державних стандартів якості довкілля;
- 3)вживання заходів щодо мінімізації екологічно шкідливої діяльності;
- 4)попередження і ліквідація аварій, стихійного лиха і катастроф;
- 5)державний контроль за станом довкілля;
- б)притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні екологічних правопорушень;

- культурна або гуманітарна чи ідеологічна, духовна функція. Вона спрямована на задоволення культурних потреб населення; залучення громадян до найкращих надбань національної та світової культури; на створення умов самореалізації людини у творчості; на підтримку розвитку науки, освіти, мистецтва; на збереження історико-культурних пам'яток, заповідних територій, архівів, бібліотек, музеїв; на поширення фізичної культури і спорту; на розвиток національної свідомості; на формування у населення високої загальної, правової та політичної свідомості.

В умовах сучасних ринкових відносин держава повинна матеріально та фінансово підтримувати освітянські, наукові, виховні установи, заклади культури, брати на себе їх фінансування;

•інформаційна: роль та значення даної функції в умовах сучасного інформаційного суспільства набуває особливого значення. Зміст цієї функції полягає в:

- в організації та забезпечення системи одержання, використання, поширення і збереження інформації;

- гарантуванні доступу до широкого діапазону розвиненого програмного забезпечення;

- створенні організаційно-правових основ інформаційної сфери;

- забезпеченні інформаційної безпеки;

- протидії спробам монополізації джерел інформації.

- правоохоронна або функція забезпечення законності і правопорядку. Її мета – забезпечити неухильне дотримання і виконання нормативних вимог усіма суб'єктами суспільних відносин. Основними напрямками реалізації державою цієї функції є:

- удосконалення національного законодавства з точки зору його доступності та зрозумілості для всього населення країни;

- створення налагодженої системи правового виховання та правового інформування населення;

- радикальне поліпшення роботи правоохоронних органів з точки зору мінімізації протиправних діянь в самій цій структурі, та і рішуча та безкомпромісна боротьба з злочинністю у всіх сферах суспільного життя;

- всебічне розгортання демократичних начал (норм і приписів) у діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування.

Розглядаючи зовнішні функції держави, слід зазначити, що в умовах сучасного глобалізованого світу традиційний для теорії держави і права поділ функцій на внутрішні та зовнішні стає досить умовним. Діяльність держави усередині країни – в сферах економіки, політики, культури, екології – залежить в значній мірі від зовнішніх умов, від зовнішньоекономічних у культурних зв'язків. Особливо яскраво це проявляється в сучасних умовах, коли виникають такі міждержавні об'єднання як Європейський Союз та Співдружність

Незалежних Держав. В державах, членах цих інтегральних об'єднань, їхні функції мають як внутрішній так і зовнішній характер.

Однак існують і специфічні зовнішні функції держави, а саме:

1) Оборонна функція: головне її призначення – забезпечити той рівень обороноздатності країни, який відповідає вимогам національної безпеки, захисту суверенітету і територіальної цілісності держави. Здійснення оборонної функції гарантує саме існування держави, а відтак, ефективне виконання нею всіх інших функцій.

2) Функція забезпечення миру і підтримки світового порядку, змістом якої є діяльність держави щодо:

- Недопущення нової глобальної війни;
- Нерозповсюдження зброї масового знищення людей – ядерної, хімічної, біологічної;
- Запобігання міждержавним та міжнаціональним конфліктам та їх вирішення мирним шляхом;
- Боротьба з міжнародним тероризмом, а також з такими міжнародними злочинами, як контрабанда та наркобізнес.

3) Функція співробітництва з іншими країнами – це різноманітна діяльність, спрямована на розвиток політичних, економічних, культурних, інформаційних та інших відносин, що базується на гармонійному поєднанні інтересів кожної з держав. Завдяки цій функції країни-учасниці координують та об'єднують свої зусилля і ресурси у вирішенні глобальних проблем сучасності, таких як:

- Боротьба з хворобами віку та епідеміями (СНІД, рак та ін.);
- Ліквідація наслідків природних та техногенних катастроф, що виходять за рамки однієї держави;
- Охорона природного середовища від негативних наслідків, пов'язаних з науково-технічним прогресом, технологіями виробництва, які забруднюють повітря, ґрунти, водні ресурси, змінюють клімат (так зване глобальне

потепління), ставлять під загрозу існування рослинного і тваринного світу та саме виживання людини;

- Освоєння космічного простору.

4) Функція європейської та світової інтеграції. Для пострадянських країн, включаючи Україну, особливо важливою є інтеграція в європейську та світову економіку через міжнародний розподіл праці, спеціалізацію та кооперацію виробництва, створення, розбудову міжнародних транспортних коридорів, всесвітньої системи зв'язку та обміну інформацією. Інтеграційні процеси базуються на таких загальновизнаних нормах міжнародного права, як свобода вибору інтеграційних зв'язків, рівність, взаємовигідність співпраці, незастосування дискримінаційних заходів.

За тривалістю у часі функції держави класифікуються на постійні (здійснюються протягом усього часу існування держави) та тимчасові (здійснюються протягом лише певного проміжку часу існування держави, як правило, стихійних лих, техногенних катастроф або війн).

Сьогодні можна більш прагматично підійти до визначення класифікаційних підходів до розуміння виді функцій держави. Так, враховуючи те, що з метою забезпечення суверенітету та інтересів держави уповноважені інституції можуть вдаватися до проведення негласних або таємних політичних, військових та інших заходів ми можемо запропонувати класифікацію функцій держави на гласні та негласні (неофіційні, таємні), що охоплює у тому числі рішення військово-політичного керівництва в умовах війни або виникнення надзвичайних ситуацій. До числа таких негласних функцій ми пропонуємо віднести розвідувальну та контррозвідувальну функцію.

Функції держави не є сталими, вони постійно змінюються через об'єктивні вимоги часу і діалектично розвиваються, виникають нові, непотрібні зникають, тимчасові трансформуються у постійні.

1.2 Поняття функцій публічного управління в сучасних наукових дослідженнях

У функціонуванні усіх держав ключову роль відіграє державне управління. Публічне управління - це система дій та процесів, яка спрямована на досягнення мети чи завдань держави, задоволення потреб громадян, регулювання суспільних відносин та забезпечення внутрішнього функціонування держави.

Поняття функцій публічного управління включає в себе різноманітні завдання та відповідальності, які державні органи виконують для забезпечення ефективності та ефективності управлінських процесів.

У публічному управлінні функції відображають його суть, яка визначається як сукупність процесів, відносин і зв'язків. Різноманітність та кількість цих елементів свідчать про складність публічного управління. Функції є самостійними, об'єктивними та універсальними, застосовуються в різних сферах публічного управління і взаємодіють та взаємозалежні, що інтегрує їх в єдиний управлінський процес.

У сучасній демократичній державі для забезпечення благополуччя громадян важливо встановлювати принципи, які гарантують надання їм високоякісних послуг і здійснення соціального захисту. Ефективне подолання проблем, таких як безробіття та злочинність, має велике значення. Функції державного управління виступають одним із інструментів для організації життєдіяльності громадян. Важливо усвідомлювати, що ці функції визначаються метою та завданнями держави. Практична реалізація функцій державного управління відбувається через систему органів державного управління, і ефективність їх функціонування залежить від правильного визначення кола управлінських функцій у конкретних ситуаціях і від розуміння їхньої сутності. У зв'язку з цим науково-теоретичне обґрунтування функцій державного управління є дуже актуальним.

Під час проведення адміністративної реформи актуалізується проблема визначення функцій органів публічної адміністрації як комплексної

характеристики. Це визначення є ключовим для обґрунтованого встановлення пріоритетів реформи. Така проблематика виникає з необхідності сформулювати сучасне уявлення про діяльність органів публічної адміністрації як рівноправного партнера, який діє в інтересах суспільства в цілому, а також в інтересах конкретної людини і громадянина [11].

Серед науковців питанням функцій публічного управління присвятили свої праці: Бахтіна Ю. С. [12], Білокур Є. І. [13, 14], Горбова Н. А. [15], Журавель Я. В. [16], Кравцова Т. М., Калініченко Г. В. [17], Романенко Є. О. [18].

Функції публічного управління представляють собою самостійні та якісно однорідні компоненти діяльності суб'єктів публічного управління, об'єднані єдиною метою та особливостями реалізації. Їх реалізація відбувається через форми і методи публічного управління, які вказують на шляхи та засоби впровадження управлінського процесу.

Форми публічного управління є зовнішнім вираженням практичного функціонування органів публічного управління. Методи публічного управління представляють собою способи впливу суб'єктів управління на об'єкти управління. Ці аспекти піддані регулюванню нормами адміністративного права, що робить їх адміністративно-правовими.

Кожна функція в публічному управлінні отримує свій зміст завдяки визначеній меті, яка стоїть перед органами публічного управління та державою в цілому. Мета визначає напрямки та досягнені результати в процесі публічного управління і носить об'єктивний характер, обумовлений матеріальними та організаційно-правовими умовами управлінських процесів.

З огляду на мету, функції публічного управління можуть бути систематизовані, наприклад, в залежності від об'єкту управління, кінцевого результату та інших чинників. Їх можна також поділити на внутрішні (що стосуються управління всередині державної керуючої системи) і зовнішні (що впливають на об'єкти управління), а також на економічні, соціальні, соціально-виховні тощо. Традиційним і найбільш поширеним в адміністративному праві є їхній поділ на загальні, спеціальні та допоміжні (обслуговуючі).

Загальні функції публічного управління є характерними для всього управлінського процесу на різних рівнях управлінських структур. Їх перелік включає прогнозування, планування, регулювання, координацію, облік та контроль.

Прогнозування виступає як наукове передбачення, системний аналіз системи та структури учасників управлінського процесу, його динаміки та перспектив розвитку. Це є інструментом для ухвалення управлінських рішень, спрямованих на визначення змісту соціальних процесів, стану учасників управління, методів і строків досягнення цілей управління. Результати прогнозування фіксуються у вигляді документа, який визначає можливі напрямки досягнення цілей публічного управління [19].

Планування в публічному управлінні визначає напрямки та завдання розвитку на визначений період, методи і засоби їх реалізації, строки виконання цілей, матеріальні ресурси, кількісні і якісні показники розвитку процесів у системі публічного управління. Планування може бути короткостроковим, середньо- і довгостроковим, а в залежності від обсягу завдань – тактичним або стратегічним.

Регулювання в публічному управлінні відбувається через встановлення правил, нормативів, стандартів для управлінських систем, що є обов'язковими для всіх їх учасників. Мета регулювання полягає в забезпеченні зв'язків між структурними елементами управлінських систем та створенні необхідних економічних, правових та організаційних умов для їхньої діяльності. Регулювання включає в себе організацію контролю за додержанням встановлених правил, відповідальність порушників, а також корегування їхньої поведінки.

Координація в системі публічного управління дозволяє узгоджувати діяльність різних елементів управлінських систем. Цей процес включає в себе взаємодію між структурними підрозділами та ланками управлінських систем, забезпечуючи їхню єдність та впорядкованість усіх етапів управлінської діяльності.

Облік в публічному управлінні представляє собою збирання, оброблення, аналіз та зберігання інформації щодо стану та динаміки розвитку управлінської системи, а також стану матеріальних можливостей учасників публічного управління, прийнятих управлінських рішень і результатів їх виконання. Цей процес здійснюється через реєстрацію, порівняння та аналіз конкретних фактів про діяльність управлінської системи, витрати ресурсів та інші аспекти. Облік надає суб'єктам публічного управління інформацію про досягнення цілей управління та реалізацію управлінських рішень.

Контроль у публічному управлінні полягає у встановленні того, як забезпечується виконання прийнятих управлінських рішень. Ця функція дозволяє зрозуміти результати виконаної роботи, виявити помилки у процесі управління та своєчасно їх виправити, а також попередити повторення недоліків. Контроль має на меті забезпечення відповідності між поставленими планами та фактично виконаними діями.

Спеціальні функції публічного управління визначають особливості та умови його здійснення, встановлюють специфіку управління конкретними суб'єктами чи об'єктами. Ці спеціалізовані функції відображають особливості управління в економічній, соціально-культурній та адміністративно-політичній сферах.

Узагальнення основних функцій публічного управління подано нами у таблиці 1.1

Таб. 1.1 Основні функції публічного управління

№	Назва функції	Зміст функції
1	Планування та стратегічне управління	- розробка стратегій та планів для досягнення цілей та завдань держави; - визначення пріоритетів та стратегій розвитку.
2	Виконавчо-організаційна функція	Реалізація прийнятих рішень та реалізація стратегічних завдань. Координація роботи різних структур та виконавчих органів.
3	Функція моніторингу та контролю	Спостереження за реалізацією політик та програм. Здійснення контролю за витрачанням бюджетних коштів та ефективністю діяльності.
4	Функція формування та ухвалення рішень	Аналіз інформації та прийняття стратегічних та тактичних рішень. Вирішення проблем та прийняття політичних рішень.
5	Функція надання публічно-правових послуг	Забезпечення доступу громадян до різноманітних адміністративних та соціальних послуг. Організація публічного обслуговування та забезпечення його якості.
6	Функція управління кадрами та кадровою безпекою	Відбір, навчання та управління державними службовцями. Розвиток системи управлінського кадрового потенціалу.
7	Функція в'язки з громадськістю (інститутами громадянського суспільства) та інформаційної політики	Комунікація з громадянами та представниками громадськості. Забезпечення доступу до інформації та взаємодії з громадськістю.
8	Функція лобіювання та представництво інтересів у внутрішньому та зовнішньому (міжнародному середовищі)	Захист інтересів держави на міжнародному рівні. Лобіювання та представництво інтересів громадян перед органами влади.
9	Інноваційна функція	Розробка та впровадження нових ініціатив та інновацій. Сприяння сталому розвитку та впровадженню новітніх технологій.

Примітка. Складено автором.

Функції публічного управління можуть змінюватися залежно від конкретних умов, завдань та потреб суспільства, але вони спрямовані на забезпечення ефективного та відповідального управління державними ресурсами та задоволення потреб громадян.

Функції публічного управління, які пропонують визначати українські науковці, охоплюють широкий спектр дій та завдань, спрямованих на забезпечення ефективності та ефективності державного управління. Однією з основних функцій є планування та стратегічне управління, що передбачає розробку стратегій та планів для досягнення цілей та завдань держави.

Важливою функцією є виконавча, яка включає в себе реалізацію прийнятих рішень та координацію роботи різних структур та виконавчих органів. Моніторинг та контроль є необхідним елементом, спрямованим на спостереження за реалізацією політик та програм, а також забезпеченням контролю за витрачанням бюджетних коштів.

Функція прийняття рішень визначається аналізом інформації та прийняттям стратегічних та тактичних рішень, що стосуються важливих аспектів управління. Надання послуг та служб, а також їхній якості, визначається доступністю громадянам різноманітних адміністративних та соціальних послуг.

Зв'язки з громадськістю та інформаційна політика є ключовими функціями, оскільки вони включають в себе комунікацію з громадянами та представниками громадськості, а також забезпеченням доступу до інформації та взаємодії з громадськістю.

Лобіювання та представництво інтересів на міжнародному рівні, кадрове управління та розвиток, а також стимулювання інновацій та новаторських ініціатив є додатковими функціями, які визначають українські науковці у контексті публічного управління.

Таким чином, до числа функцій публічного управління ми можемо віднести наступні: виконавчо-організаційна, регулювання (формування та ухвалення рішень), планування (прогнозування), координація, облік, контроль (нагляд),

моніторинг, управління кадровими ресурсами та кадровою безпекою, надання публічно-правових послуг, лобіювання та представництво інтересів у внутрішньому та зовнішньому (міжнародному середовищі), інноваційна.

Аналізуючи основні функції органів публічної адміністрації в сучасному суспільстві, можна визначити, що ці функції виражаються в їхній діяльності, спрямованій на досягнення цілей та завдань у сфері публічного управління. Органи публічної адміністрації виконують завдання з надання адміністративних послуг, притягнення до адміністративної відповідальності, а також здійснюють адміністративне судочинство в рамках встановлених законодавством та їхньої компетенції.

Важливо підкреслити, що всі ці функції тісно взаємопов'язані, адже публічне управління, збір інформації, виконання рішень, сервісне обслуговування, контроль та інші аспекти є взаємопов'язаними елементами адміністративної діяльності. На практиці, відокремлене існування кожної функції окремо важко здійснити, і лише в ході наукового аналізу можна розглядати їх ізольовано, а не в контексті практичної реалізації.

Сучасна наука не пропонує універсальної схеми, за якою можна було б раціонально розподілити та згрупувати різні види публічно-владної діяльності з їхніми загальними ознаками. Не існує абсолютного критерію, що дозволяв би чітко розподілити компетенцію між різними публічними інституціями та міністерствами.

Також важливими є питання, пов'язані із характеристикою функцій органів публічної адміністрації, їх ефективністю та взаємозв'язком. Це сприятиме визначенню закономірностей та напрямків перспективного розвитку суб'єктів адміністративного права.

1.3 Поняття політичного управління та його зміст

Політика народжується там, де конфлікти між індивідами переростають у проблеми, що впливають на значні соціальні групи. З іншого боку, політика може розглядатися як засіб вирішення конфліктів у суспільстві та сприяння встановленню загальноприйнятого порядку. Важливою функцією політики є створення механізмів взаємодії різноманітних державних і суспільних інститутів для забезпечення ефективного функціонування політичної влади. Такий взаємодія сприяє формуванню стабільності та визнанню усіма членами суспільства загальних цінностей і норм.

Державне управління орієнтоване на вплив на політичні, соціальні та економічні процеси у суспільстві. Це також охоплює діяльність органів державної влади та їх представників у виконанні визначеної політики.

У відміню від суто адміністративної роботи, яка керується чинними правилами і нормами, політична (публічна) діяльність включає завдання створення нових формальних умов. Іншими словами, "політика" виникає в тих ситуаціях, коли необхідно приймати рішення, які не мають аналогів у минулому.

Політична діяльність взаємодіє з тими проблемами, які не можна вирішити за допомогою існуючих установлень чи регламентацій. У процесі звичайної адміністративної роботи поточні завдання розв'язуються в рамках існуючих правил та настанов, тоді як "політика" ставить перед собою завдання вирішити ті проблеми, які вимагають нових підходів і креативних рішень.

Політика спрямована на встановлення нового регламенту адміністративної діяльності, вона «починається тільки там, де ще немає раціоналізації, де ми змушені приймати рішення в ситуації, яка не врегульована розпорядженнями» [20, с. 100].

Основне у формулюванні політики полягає в уявленні суті проблеми, вирішення якої вимагає втручання державних органів влади. Перед ухваленням

політичних рішень слід провести публічне обговорення всіх аспектів виникнення суспільно важливої проблеми та найбільш оптимальних варіантів її розв'язання.

Характерною рисою політичного рішення є те, що суб'єкту публічної політики необхідно вибрати найбільш оптимальний варіант з ряду альтернатив. Адміністративно-управлінська робота у цьому контексті представляє собою реалізацію прийнятого політичного рішення. З іншого боку, адміністративне рішення завжди визначається чітко окресленим та регламентованим порядком вирішення проблеми.

Отже, політика та управління є взаємопов'язаними галузями, які об'єднують загальна природа влади і вимагає відповідної регламентації для забезпечення ефективності державного управління.

Ці сфери в історичному розвитку взаємодіяли різним чином, але завжди об'єднувало їх уявлення про владу як організовану силу, спрямовану на регулювання соціальних, економічних та особистих відносин [21]. У відміню від звичайної практики державного управління, яка ґрунтується на ієрархіях та передбачає безумовне виконання наказів та розпоряджень, ключовими принципами публічної політики та управління стають згода і договір.

Традиційна адміністративно-управлінська діяльність акцентує увагу переважно на праві та регламентації, у той час як публічна дотримується колективних рекомендацій, пропозицій і моральних угод. Традиційна влада реалізувалась через уряд, бюрократію і парламент, у той час як публічна сфера все більше залучає комісії, форуми та великі демократично організовані групи.

Якщо в системі державно-управлінських відносин інформація традиційно є централізованою та в багатьох відношеннях закритою, то в публічній сфері вона відкрита та доступна всім. Шляхом переговорів між державними, приватними та громадськими структурами, зацікавленими в спільних зусиллях для досягнення взаємоприйнятних результатів, публічна політика та управління можуть ефективно відповідати на суспільні потреби, тобто розробляти соціально значущі рішення.

Публічна сфера виконує визначені функції взаємодії влади й суспільства у формуванні політики та самоврядної діяльності.

Перша функція - артикуляція суспільних інтересів. Артикуляція суспільних інтересів є не лише процесом вираження, але й важливим етапом формування та утвердження самого суспільства. Українське суспільство, проте, ще не досягло достатньої рельєфності та сили в артикуляції своїх інтересів у публічній сфері. Цю ситуацію можна пояснити декількома ключовими аспектами.

По-перше, слабка кристалізація групових інтересів українського суспільства говорить про те, що важливі соціальні питання ще не завжди мають чітких представників та відкритий діалог у громадськості. Необхідно активніше працювати над об'єднанням та представленням інтересів різноманітних груп населення.

По-друге, аморфність соціальної структури є перешкодою для чіткої ідентифікації та артикуляції інтересів. Запровадження більш деталізованих і соціально чутливих досліджень дозволить виокремити ключові напрямки та проблеми, що цікавлять різні групи населення.

По-третє, обмежена дієвість інститутів громадянського суспільства ускладнює процес артикуляції суспільних інтересів. Створення інфраструктури для активної участі громадян у прийнятті рішень та визначенні пріоритетів стане важливим кроком у розвитку артикуляційних процесів.

Отже, для покращення артикуляції громадських інтересів в Україні необхідно системно працювати над утвердженням групових інтересів, розвивати соціальну структуру та підтримувати розвиток інститутів громадянського суспільства.

Друга функція - публічний контроль за діяльністю влади. Публічний контроль за діяльністю влади та станом справ у суспільстві має важливе значення для забезпечення прозорості та демократичного функціонування держави. Утім, в Україні, на жаль, спостерігається тенденція правлячої еліти відгороджуватися від громадськості завісою таємничості.

Найбільшою перепорою для публічного контролю є обмежений доступ до реальної інформації про діяльність владних структур та олігархічних груп. Замкнутість та відсутність відкритості у прийнятті рішень, особливо на рівні олігархів та лобістських груп, ускладнює створення адекватного публічного контролю.

Громадськість, в свою чергу, залишається здебільшого обмеженою чутками та віртуальними конструкціями, що створюються технологами та консультантами, близькими до влади. Це створює відчуття відокремленості та відсутності реального впливу громадськості на формування ключових рішень.

Необхідною є реформа в сфері доступу до інформації, що стосується діяльності владних структур та впливових груп. Перехід до більш відкритого та прозорого механізму прийняття рішень сприятиме активнішому взаємодії суспільства та влади.

Також важливо збільшити роль громадянського суспільства у формуванні публічної думки, забезпечити йому можливість висловлювати свої погляди та долучатися до процесів прийняття рішень. Це сприятиме розкриттю таємничості та зменшенню відокремленості влади від громадянськості.

Третя функція публічної сфери - вплив на формування державної політики. Публічна сфера, впливає на формування державної політики, надаючи можливість представництва та врахування публічних інтересів у процесі прийняття рішень. Держава, як основний інститут загальнонаціонального рівня, має завдання ефективно репрезентувати і враховувати потреби всього суспільства.

Інші суспільно-політичні інститути, такі як громадянські чи корпоративні, можуть репрезентувати приватні, групові або корпоративні інтереси, але вони не завжди мають спроможність взяти на себе функції публічної влади. Однією з основних відмінностей між державою та іншими інститутами є їхня здатність представляти загальнонаціональні інтереси та приймати рішення на рівні держави.

У контексті України важливо акцентувати на тому, що державна політика повинна бути спрямована на задоволення потреб та очікувань всіх верств суспільства. Взаємодія громадськості з державною владою в процесі формування політики є ключовою для забезпечення репрезентативності та справедливості у прийнятті рішень.

Створення механізмів для активного включення громадян в діалог з державою та визначення їхніх потреб є важливим етапом у покращенні демократії та підвищенні легітимності державної політики.

Підняттям над особистими інтересами, вираженням та захистом загального блага визначається сутність та обґрунтування існування та єдності держави. Таким чином, публічна політика вимагає присутності держави, а державна політика завжди має претензію на те, щоб бути відкритою для громадськості, інакше вона може втратити свою легітимність в очах суспільства. Зрозуміло, що публічні інтереси у державній політиці відображаються як певний узагальнений вектор численних та різноманітних приватних та корпоративних впливів.

Там, де приватні інтереси (бюрократичні, партійні, соціальні, олігархічні, конфесійні) стають переважаючими, політика держави може відступати від публічної орієнтації. Приватні, корпоративні або партійні мотиви можуть займати надмірно велике місце, що порушує баланс у державній політиці. Схожі тенденції можна виявити і в українському суспільстві сьогодні.

Четвертою важливою функцією публічної сфери, яка має виняткове значення для сучасної України, є політико-культурне просвітництво громадян. У суспільній думці і свідомості громадян соціальна вартість політико-культурних доміант лише зберігається на високому рівні. У сучасних умовах розвитку нашої держави соціокультурна освіченість громадян виступає ключовим фактором реформування суспільства.

Сьогодні громадяни, обізнані в соціокультурних питаннях та освічені у політичних аспектах, володіють провідною роллю у формуванні суспільства. Соціокультурна освіченість стає детермінантом соціальних процесів, адже вона

визначає цілі та вектори розвитку, які ставлять перед собою різні політичні сили та громадянські об'єднання. Ця детермінація, обумовлена ціннісно-культурними пріоритетами, визначає надзвичайну вагу соціокультурної освіченості в контексті суспільних трансформацій та реформ.

У сучасний період часу переконання лідерів, загальноприйняті думки населення та інші аспекти соціокультурних характеристик суспільної свідомості визначають як короткострокову політику, так і стратегічні плани на майбутнє. Отже, публічний форум слід вважати своєрідним національним семінаром.

Цей форум є простором, де пересічні громадяни, які лише спостерігають за політикою або виявляють певний інтерес до неї, можуть виявити здібності та вміння політичних суб'єктів, таких як партії, рухи, коаліції та лідери, до конструктивного діалогу з суспільством. Відбуваючись на публічному форумі, громадяни активно включаються у процес роздумів, аналізу та оцінок, що сприяє усвідомленню їхніх власних поглядів та допомагає зробити обґрунтований вибір.

Цей форум відіграє важливу роль у формуванні особистостей політиків, оскільки через активну участь у публічних дискусіях вони не лише можуть висловити свою власну точку зору, але й мають можливість знаходити аргументи для пошуку компромісів. Участь у форумі стає платформою для розвитку їхніх лідерських навичок, розширення кругозору та збагачення власного бачення суспільних питань. Відзначаючи активність на такому форумі, політики отримують змогу збирати різноманітні точки зору та інсайти, що сприяє їхній більш глибокій інформованості. Взаємодія з іншими учасниками дискусій дозволяє розширювати свої знання, вивчати різні підходи та методи вирішення проблем, що сприяє покращенню якості прийняття рішень. За умов участі у такому форумі політики також вчаться виявляти відкритість до нових ідей та знаходити спільні місця для досягнення консенсусу. Ця взаємодія стає ефективним засобом для вирішення різноманітних суспільних питань і формування більш конструктивного підходу до управління. Таким чином, форум виступає не лише майданчиком для обміну думками, але й інструментом

активної освіти та самовдосконалення політиків, що допомагає їм ефективніше впливати на суспільні процеси та робити обґрунтовані рішення [21, с. 389-390].

Не перебільшенням буде зазначити, що політикокультурні принципи, норми та дії відображають якісний аспект публічного життя суспільства і виступають важливим інструментом для демократичних перетворень в Україні. Державна влада представляє собою інституційне вираження загальної волі, є інтегруючим та узгоджуючим принципом, який об'єднує різні фрагменти соціуму в стійку цілісність. Вона виходить за межі інших форм влади, як за обсягом, так і за засобами впливу, оскільки охоплює всі сфери суспільного життя та діє за допомогою спеціального апарату управління, обладнаного монополярним правом видавати нормативні акти, які стають обов'язковими для всіх членів суспільства, а також застосування насильства до тих, хто порушує ці акти.

Державна влада представляє собою найбільш вдосконалену форму політичної влади, і вона має численні спільні характеристики з політичною владою, такі як авторитетність, легітимність, вольова спрямованість і присутність ознак верховенства. Однак слід уникати тотожного визначення політичної та державної влади, оскільки ці спільні риси проявляються в різних межах застосування, обсягах, методах, формах прояву та суб'єктах.

Важливо враховувати, що державна влада завжди є формою політичної влади, але вона не апсорбує всю політичну діяльність суспільства. Якщо це відбувається, тобто якщо держава поглиблює в себе всі аспекти політичного життя, це може призвести до одержавлення суспільства, порушення принципів демократії та установки тоталітарного режиму. Державна влада є лише однією формою суспільної влади, що ґрунтується на спеціальному апараті примусу та розповсюджується на всю популяцію, виступаючи як концентроване виявлення та основа політичної влади.

Функції державної влади виявляються досить різноманітними і охоплюють всі сфери суспільства. Перш за все, це розроблення стратегії управління суспільством, де значуще місце відводиться інтегративній функції, яка

спрямована на об'єднання усіх соціально-політичних сил і ресурсів для досягнення поставлених цілей.

До інших функцій належить розробка та прийняття конкретних рішень щодо основних напрямів розвитку суспільства, використовуючи функцію мотивації для підпорядкування позицій інших політичних сил шляхом мотивації їхніх інтересів.

Державна влада виконує функцію оперативного управління та регулювання суспільних процесів за допомогою правових норм, політичних норм та застосування законів. Рівносільно важливою є стабілізаційна функція, що передбачає контроль за ключовими параметрами стабільності і напрямками розвитку суспільства, консолідацію суспільства та гармонізацію суспільних відносин через власну діяльність.

Варто відзначити, що реалізація цих функцій залежить від типу державної влади, де критеріями можуть служити характер розподілу владних повноважень між основними гілками влади і наявність ефективної системи стримувань та противаг.

Підсумовуючи вищесказане, можна стверджувати, що влада є невід'ємною основою функціонування та розвитку будь-якого суспільства, забезпечуючи його стійкість, стабільність, порядок та координацію різноманітних інтересів, їх захист і реалізацію. Особливо важливу роль у цьому відіграє політична влада у її найвищій формі - державна влада, яка виступає провідним фактором організації політичного управління та консолідації суспільства. Важливо зазначити, що рівень і якість функціонування державної влади залежить від різноманітних чинників, таких як принципи організації влади, методи, які вона використовує у своїй діяльності, засоби формування органів влади, ресурси, якими вона володіє і якими користується. Проте в демократичному суспільстві одним із ключових принципів її організації є принцип поділу влади, що передбачає чітке визначення та реалізацію повноважень між основними структурами державної влади, зберігаючи її єдність через взаємодію законодавчої, виконавчої і судової гілок.

Якість організації та функціонування державної влади визначає рівень політичного управління суспільством, його демократичність і характер політичного процесу. Недосконалість системи державно-владних відносин може призвести до кризових явищ, дестабілізації суспільства, конфліктів і негативно впливати на політичний процес. В Україні ця недосконалість системи державно-владних відносин є однією з головних причин проблем, які стикається сучасне українське суспільство.

Таким чином, вдосконалення цієї системи є актуальним завданням. Взаємозв'язок між політичною владою та управлінням є передумовою успішного функціонування і розвитку суспільства. Організація управління та визначення його змісту є однією з провідних функцій політичної влади.

Влада реалізується через управління, адже саме у політично-владних відносинах приймаються політичні рішення, що стають основою управлінських рішень і їх практичної реалізації. Таким чином, динаміка та оптимізація владно-управлінської взаємодії визначатимуть конкретні результати реформування всіх сфер суспільного життя в Україні.

РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ПОЛІТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

2.1 Політичний аспект сучасної трансформації функцій держави в процесі їх здійснення

Еволюція публічно-політичної влади в суспільстві призводила до поступових змін, що також спричинило теоретичне переосмислення функціонального призначення держави. Таким чином, з'явилися теорії демократичної, правової, соціальної держави, а також концепція держави загального благоденства. Кожна з цих ідеальних моделей держави передбачає переорієнтацію державних функцій в напрямку їхнього постійного наближення до населення [22].

Наприклад, раніше існувала концепція правової держави, яка була орієнтована на розширення прав та свобод громадян і обмеження можливих зловживань державної влади. Протягом еволюційного розвитку ідея правової держави перетворюється, подолавши поліцейські практики та позбавившись характерних рис минулого, таких як адміністративна сваволя, недбале ставлення до прав та свобод людини, та безвідповідальність за власні дії. [22].

Держава здійснює свої функції у притаманних їй формах застосовуючи при цьому різні методи. Під формами здійснення функцій держави розуміють однорідну діяльність державних органів, завдяки якій реалізуються її функції.

Деякі науковці розрізняють правові та неправові форми здійснення функцій держави, або неправові форми ототожнюють з організаційними. На наш погляд, подібна класифікація є неприйнятною. За ознакою однорідності діяльності органів держави доцільніше виділяти правові і організаційні форми здійснення функцій держави.

Виконання функцій держави реалізується через різні організаційні та правові форми, і такий підхід часто відображається в юридичних аспектах. Поділ

форм виконання функцій держави на правові та неправові є недостатньо обґрунтованим. У цих формах виявляється невіддільний зв'язок між державою та правом, що обов'язує державу діяти виключно на підставі права та в межах закону. Це стосується всіх суб'єктів державної влади і призводить до правових наслідків.

Щодо правових форм виконання функцій держави, у науковому середовищі спостерігаються розбіжності як у термінологічному, так і в смислово-аспекті щодо визначення поняття «правові форми виконання функцій держави» та основних видів цих форм. Правові форми виконання функцій держави означають управлінську діяльність державних органів, яка полягає у вчиненні юридично значущих дій при виконанні державних функцій у визначеному законом порядку та має відповідні правові наслідки. Ці форми включають правотворчу, правозастосовчу та правоохоронну діяльність.

Правові форми здійснення функцій держави – представляють собою офіційно визначену діяльність державних органів, спрямовану на виконання їх функцій. Ця діяльність полягає в реалізації правозначущих дій та операцій в рамках їх компетенції, а також у виданні відповідних правових актів, що призводять до юридичних наслідків.

Під терміном «правові форми здійснення функцій держави» розуміється діяльність державних органів, яка пов'язана з прийняттям правових актів, що мають нормативний чи правозастосовчий характер. Це включає в себе як процес створення нових правових норм, так і застосування вже існуючих.

Ознаками правових форм діяльності органів влади є: направлені на виконання різних функцій держави у вигляді дій та операцій, які мають правовий статус, реалізуються особами та колективами які є уповноваженими суб'єктами права (колективними та індивідуальними); мають формальний характер – вони втілюються через використання юридичних засобів, таких як правові норми, акти правотворчості, тлумачення; порядок здійснення цих правозначущих дій регулюється процесуальними нормами; результати виконання цих дій

закріплюються у юридичних актах, таких як закони, підзаконні акти, рішення суду.

Правотворча (нормотворча) – це форма здійснення функцій держави шляхом видання нормативних правових актів, прийняття або санкціонування, зміни чи скасування застарілих норм права. Суб'єкти нормотворчості чітко визначені чинним законодавством.

Правозастосовна – це діяльність компетентних органів і посадових осіб щодо реалізації нормативних актів шляхом прийняття актів застосування норм права на підставі розгляду і вирішення індивідуальних юридичних справ, які є основою для виникнення, зміни або припинення суб'єктивних прав і юридичних обов'язків у персонально визначених осіб. Суб'єкти правозастосування – державні органи і посадові особи. Пересічні громадяни не можуть бути суб'єктами правозастосовної діяльності.

Правоохоронна – це діяльність, що полягає в реагуванні на скоєні правопорушення, встановленні і притягненні до юридичної відповідальності осіб, які їх вчинили. Будь-які органи держави зобов'язані реагувати тією чи іншою мірою на правопорушення, а тому окремі науковці відносять правоохоронну діяльність до одного із видів правозастосовної діяльності.

Однак в кожній державі існують і органи, для яких ця діяльність і є основною – правоохоронні органи. Саме з цієї причини правоохоронну діяльність можна визначити як діяльність правоохоронних органів, що здійснюється шляхом прийняття актів застосування норм права з метою захисту прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб, держави і суспільства в цілому у разі вчинення щодо них правопорушень.

Правозахисна – це діяльність, що полягає у захисті прав і свобод людини, яка здійснюється не тільки державними органами (органи юстиції, правоохоронні органи, що мають правозахисні функції), але і недержавними організаціями (адвокатура, правозахисні організації). Правозахисна діяльність є різновидом правозастосовної діяльності.

Інтерпретаційно-правова – це діяльність компетентних, уповноважених на те державних органів і посадових осіб щодо офіційного тлумачення (інтерпретації, роз'яснення) правових норм, яка завершується прийняттям актів тлумачення (інтерпретаційних актів). На ці акти можна посилалися при вирішенні юридичних справ і в прийнятті рішень по них. В будь-якій державі основним органом, який наділений спеціальними повноваженнями офіційно тлумачити норми права, є Конституційний Суд України.

Установча – це діяльність, зміст якої полягає у виконанні правозначущих дій з формування, реорганізації або ліквідації (скасування) органів держави, їх посадових осіб. Мета установчої діяльності - кадрове забезпечення усіх ланок державної влади і управління.

Контрольно-наглядова діяльність полягає у виконанні правозначущих дій щодо спостереження за додержанням підконтрольними суб'єктами норм права і припинення правопорушень. Результатом цієї діяльності є прийняття (видання) контрольно-правового акту (рішення – попередження, рішення-санкція).

Організаційні форми здійснення функцій держави – це діяльність органів держави, яка полягає у виконанні фактичних дій, спрямованих на забезпечення правозначущих дій та операцій.

Види організаційних форм здійснення функцій держави:

- організаційно-регламентаційна;
- організаційно-господарська;
- організаційно-ідеологічна.

Організаційно-регламентаційна – це поточна робота, спрямована на забезпечення повсякденної діяльності органів держави: підготовка документів, розробка наукових рекомендацій, організація виборів, проведення референдумів, підбір, розміщення кадрів у сфері здійснення державних функцій.

Організаційно-господарська – це оперативно-технічна діяльність щодо організації матеріально-технічного забезпечення здійснення державних функцій, а саме: організація бухгалтерського обліку, статистичної звітності, постачання.

Організаційно-ідеологічна (інформаційні) – це повсякденна оперативно-роз'яснювальна, пропагандистська, агітаційна робота по забезпеченню виховного впливу на населення у сфері здійснення державних функцій (організація інформування про нормативні акти, їх роз'яснення, формування суспільної думки та ін.).

Аналіз організаційних форм здійснення функцій держави свідчить про те, що і вони реалізуються в правових формах. Всі свої функції держава, а тим більш правова держава повинна здійснювати тільки в правових формах, в тому числі в сферах правотворчості, правозастосування, контрольно-наглядовій і організаційній діяльності. Більш того, організаційні форми здійснення функцій держави не повинні протиставлятися правовим. В цьому контексті необхідно визначити сумнівною точку зору тих, хто в основу класифікації функцій держави кладе ідею (принцип) про їх поділ на правові та неправові.

При здійсненні своїх функцій держава застосовує ряд методів. В юридичній літературі найчастіше виділяють методи стимулювання, переконання та примусу.

Стимулювання (заохочення) як метод широко застосовується державною владою в будь-якій країні для того, щоб спонукати суб'єктів суспільних відносин (громадян і юридичних осіб) до суспільно бажаної, корисної, правомірної поведінки. Стимулювання обумовлює мотиви поведінки особи. Традиційно розрізняють матеріальні (економічні) та моральні стимули.

Формами морального стимулювання є почесні державні звання, нагороди за успіхи в праці, науці, освіті, за проявлений героїзм в екстремальних ситуаціях та ін.

Матеріальні стимули – це грошові премії, іменні стипендії, так звана «тринадцята» зарплата, безвідсоткова позика, пільгові ціни та інше.

Переконання – такий метод здійснення функцій держави, коли суб'єкт впливає на суспільну та індивідуальну свідомість, сприяє їх формуванню шляхом обґрунтування, обговорення, переконання, демонстрації певного прикладу. Завдяки переконанню об'єкт владних розпоряджень (ті, на кого

спрямовані владні розпорядження органів держави і посадових осіб) свідомо, без силового тиску здійснює певні дії.

Примус як метод здійснення функцій держави полягає в застосуванні до суб'єктів, які вчинили правопорушення, заходів покарання, передбачених чинним законодавством. Завдяки примусу забезпечується бажана, необхідна поведінка можливістю застосування сили або загрози її застосування. Ступень примусу може бути різним: від штрафу до кримінальних покарань у вигляді позбавлення волі.

Деякі правники до названих методів додають:

- метод керівництва – здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності органів державної влади відповідно до їх компетенції;
- метод інформування (інформаційного впливу), який полягає в проведенні через засоби масової інформації заходів щодо повідомлення населення про рішення та документи, прийняті органами державної влади, з метою формування позитивної суспільної думки в населення;
- метод рекомендацій має місце тоді, коли при наданні свободи вибору дій держава орієнтує суб'єктів правовідносин на бажаний, рекомендований варіант поведінки.

Серед методів здійснення функцій держави називають і метод законності, який «покликаний виконувати функцію регулювання суспільством на основі та в межах законів». На нашу думку, прихильники подібної точки зору занадто звужують зміст принципу законності – це стан суспільного життя, коли всі учасники суспільних відносин дотримуються і бездоганно виконують вимоги законів. Зрозуміло, законність має бути притаманна і органам державної влади при здійсненні ними своїх функцій. Але зміст законності значно ширше: вона повинна бути притаманна усім сферам життєдіяльності, а не тільки діяльності органів державної влади.

Також слід відзначити, що наукове пізнання держави будь-якого історичного типу обов'язково вимагає розгляду її функцій, які представляють

собою найважливіші якісні характеристики і орієнтири не тільки власно держави як особливої організації політичної влади, але й суспільства в цілому.

Важливим елементом сучасної трансформації функцій держави стає їх більша соціальна орієнтованість, екологічність та інформаційна технологічність.

Як наголошує вчений В.Ф. Погорілко, соціальна держава покликана передусім забезпечувати потреби соціально уразливих або менш захищених категорій громадян, таких як безробітні чи непрацевдатні. Для інших громадян вона має забезпечувати умови, які сприятимуть розкриттю їхніх професійних, ділових та творчих здібностей на благо держави та суспільства. Враховуючи соціальні потреби та визначаючи напрямки соціальної політики, органи влади мають відображати інтереси всіх громадян, у тому числі корінних народів та національних меншин. Основна характеристика соціальної держави полягає у новому підході до особи, врахуванні її інтересів і ставленні до неї як до найвищої соціальної цінності [23].

Соціальна держава — визнає, що людина є найвищою соціальною цінністю. Вона надає соціальну допомогу тим, хто опинився в складних життєвих обставинах, з метою забезпечення кожному гідного рівня життя. Спрямовуючи свої зусилля на перерозподіл економічних благ відповідно до принципів соціальної справедливості, соціальна держава має за мету забезпечити громадянський мир і злагоду в суспільстві [24].

Наприклад, нормативно-правове регламентування особливостей здійснення функції соціального забезпечення в умовах війни відображено у наступних законодавчих та підзаконних актах. Конституція України [25], Закони України: «Про військовий обов'язок та військову службу» [26], «Про Національну гвардію України» [27], «Про оборону України» [28], «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [29].

Юридичні гарантії прав військовослужбовців передбачають сукупність законодавчих, організаційних та інших заходів, які забезпечують визнання,

додержання та захист прав та інтересів осіб, які перебувають на військовій службі.

Ці гарантії мають на меті врахування особливостей військової служби, таких як підвищений ризик, особливий режим дисципліни та особливі умови праці. Вони можуть включати в себе такі аспекти, як особливі соціальні пільги, забезпечення житлом, медична допомога, гарантії щодо забезпечення прав при відсутності через службові командировки або участь у бойових діях. Крім того, юридичні гарантії також передбачають захист прав військовослужбовців в сфері дисциплінарної та адміністративної відповідальності. Це може включати в себе право на оскарження дій командного складу, право на юридичну допомогу та право на справедливий розгляд у суді. Основною метою юридичних гарантій є забезпечення того, щоб права військовослужбовців були належним чином захищені, незважаючи на особливий характер їхньої служби.

Розглядаючи питання юридичних гарантій для військовослужбовців у період воєнного стану наголосимо на тому, що під такими гарантіями ми пропонуємо розуміти встановлені у законодавстві правові можливості реалізації визначених прав військовослужбовців під час дії воєнного стану. Такі правові можливості представлені додатковими правами та пільгами викликаними залученням військовослужбовців до участі у відбитті агресії та ведення воєнних дій. За своєю спрямованістю та суб'єктністю гарантії можуть бути поділені на загальні (щодо всіх громадян) та спеціальні (додатково щодо військовослужбовців). При цьому важливим є наступне положення, - за відсутності спеціальних правових норм щодо військовослужбовців але їх наявності щодо громадян України мають бути застосовані останні.

Важливим елементом, який має очевидний вплив на процеси трансформації функцій держави є інформаційно-технологічний уклад та обумовлена цим політична діяльність. Сьогодні ми ведемо мову про поширення процесів інформатизації у сфері суспільного життя в тому числі у процеси суспільного управління, що має назву «електронного урядування».

Інформатизація сучасного суспільства передбачає введення інформаційних технологій практично в усі сфери суспільного життя. Цей процес надає ключового значення діяльності держави, спрямованої на забезпечення вільного обміну інформацією, інтеграцію у світове інформаційне суспільство та забезпечення інформаційної безпеки, серед іншого.

Така синкретизація класифікації функцій держави призводить до зменшення актуальності та значущості їх розподілу на внутрішні та зовнішні. Це особливо помітно в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів у світовому співтоваристві, які розмивають межі між внутрішнім та зовнішнім в аспектах економічної, політичної, соціальної та екологічної діяльності держави. Це підтверджується результатами останніх років досліджень [30, с. 11].

У сучасному світі інформаційні ресурси виступають визначальною силою у процесах розвитку. Включення інформаційних ресурсів у сферу ринкових відносин, розширення міжнародного співробітництва та широке впровадження відомчих, державних, міждержавних та глобальних інформаційно-телекомунікаційних систем, що охоплюють різні сфери суспільного життя, належать до актуальних завдань. Ці виклики вимагають вчасного вирішення організаційно-правових, матеріальних, фінансових та технічних аспектів управління інформаційними ресурсами.

Окрім інформаційної функції, також згадують про інші аспекти, такі як інформаційно-виховна функція, функція забезпечення інформаційної безпеки, інформаційно-комунікативна функція держави та інші. Таким чином, деякі думки вказують на те, що на сучасному етапі розвитку суспільства більш відповідає остання з названих функцій.

Комунікація визначається як обмін інформацією у суб'єкт-об'єктних відносинах з використанням принципу зворотного зв'язку. При переході до концепції сервісної держави, яка має за мету швидке та якісне надання послуг громадянам і організаціям, важливо встановити взаємодію між державними структурами, громадянами та організаціями. Ця комунікація, або взаємний обмін інформацією, на сьогодні характеризується нерівно-правовим та непартнерським

взаємовідношенням. Це становище не відповідає принципам розвитку демократичного суспільства. [31, с. 3–5].

Інформаційні ресурси, так само, як і будь-які інші, потребують ефективного управління. Це завдання вирішується шляхом реалізації інформаційної політики, яку держава формує за допомогою встановлення відповідного законодавства. Державі необхідно брати на себе відповідальність за забезпечення інформаційної безпеки суспільства та громадян, володіти значною частиною інформаційних технологій, а також брати участь у формуванні ринку інформаційних товарів та послуг.

Сучасний світ послуговується значним масивом правових актів з питань функціонування інформаційного суспільства. До числа таких необхідно віднести: Рекомендацію Ради Європи з питань е-урядування, прийняту 15 грудня 2004 р.[32]; Директиву Європейського парламенту «Про систему електронних підписів, що застосовуються в межах Співтовариства», прийняту 13 грудня 1999 р.[33]; Окінавську хартію глобального інформаційного суспільства, прийняту 22 червня 2000 р. [34]; Типовий закон Юністріал «Про електронні підписи», прийнятий Комісією ООН 5 червня 2001 р. та Декларацію про європейську політику у галузі нових інформаційних технологій, прийняту Комітетом міністрів Ради Європи 6 травня 1999 р.[35].

Особливий інтерес викликають наступні положення, що відображені у зазначених нормативних актах. По-перше, це чітке визначення критеріїв для оцінки якості адміністративних послуг. Такі критерії включають у себе: результативність – спрямованість на реальне задоволення специфічних комунікативно-інформаційних потреб фізичних осіб або підприємств; доступність - практична можливість користувачів послуги звертатися за адміністративною допомогою до місцевих органів влади; прозорість та збереження конфіденційності у випадках, визначених законодавством - надання необхідної відкритої для споживачів інформації; своєчасність - надання інформативної послуги в установленій законом строк та, що є найважливішим, - принцип єдності інформаційного поля, створюючи можливість практичної

реалізації інформаційно-адміністративних послуг конкретним органом через звернення не лише до його "власних" але й до інших масивів електронних даних. Така єдність сприяє ефективному управлінському використанню ресурсів, зокрема, часу. При цьому основні види інформаційно-адміністративних послуг з сфери єдиного масиву електронних даних включають: довідкове інформування; надання електронних форм документів, які можуть бути заповнені користувачем; прямий документообіг (забезпечення можливості обробки заповненого електронного документа, включаючи ідентифікацію користувача); проведення управлінських трансакцій (електронна реалізація можливостей прийняття рішень та процедурного оформлення управлінських рішень).

Сервісна функція державного управління включає в себе забезпечення ефективності та прозорості в усіх сферах громадянського життя. Державне управління у таких умовах забезпечує надання громадянам різноманітних адміністративних послуг, спрощуючи їх отримання.

Функція надання послуг населенню є особливо близькою до соціальної функції держави і має спільне коріння з нею - створення сприятливих умов для життєдіяльності громадян. Однак соціальна функція в більшій мірі зосереджена на покращенні становища малозабезпечених верств населення. Раніше утримання непрацездатних членів суспільства здійснювалося недержавними суб'єктами, такими як церква, благодійні організації, громадські організації, товариства взаємодопомоги, цехове страхування та інші.

Сучасна соціальна держава приймає на себе тягар відповідальності за ці прошарки суспільства, впроваджуючи систему пільг, субсидій та пенсій на загальнонаціональному рівні.

В науковій літературі розрізняють чотири моделі держав, що визначаються за організацією надання публічних послуг: соціалістична модель передбачає, що держава фінансує та забезпечує основні публічні послуги (у сфері охорони здоров'я, освіти, культури, спорту тощо) для всіх громадян за єдиною схемою, володіє та керує галузевими державними установами. ліберальна модель передбачає керівництво галузевими державними установами

спеціально створеними громадськими органами, а держава фінансує лише певні рівні допомоги, зазвичай, для малозабезпечених верств населення. консервативна модель визначає головним гравцем на ринку послуг страхові та посередницькі організації. ринкова модель передбачає, що приватний сектор фінансує всі установи і заклади, володіє ними та здійснює їх управління [36].

Проте на практиці частіше ми стикаємося з комбінованими моделями «сервісних держав» – організаціями, що надають публічні послуги з метою створення безпечного та комфортного соціального середовища для своїх громадян. Важливою є точка зору, що характеристика держави як соціальної виникла внаслідок переходу від уявлення про ліберальну державу до позицій, що акцентують на захисті слабких та забезпеченні мінімального рівня матеріальної рівності. За цим підходом визначення держави як соціальної пов'язане з установленням мети держави, орієнтованої на забезпечення соціальної безпеки та соціальної справедливості. [22].

Адміністративні послуги є ключовим елементом взаємодії між громадянами та державою, сприяючи поліпшенню якості життя та ефективності адміністративних процесів. Це поняття охоплює широкий спектр дій та сервісів, які надаються громадянам та підприємствам урядовими органами з метою забезпечення їх потреб і виконання різноманітних адміністративних обов'язків.

Однією з основних характеристик адміністративних послуг є їхня доступність. Держава прагне зробити процес отримання послуг максимально простим та зрозумілим для громадян, забезпечуючи легкий доступ до необхідної інформації та форм, необхідних для подання заяв чи документів.

Доступність адміністративних послуг є важливим аспектом сучасного державного управління, спрямованим на забезпечення зручності та легкості взаємодії між державою та громадянами. Це поняття визначається як здатність кожного громадянина, незалежно від його соціального статусу, фізичних можливостей чи місця проживання, отримати необхідні адміністративні послуги без перешкод та зайвих ускладнень.

Для досягнення високого рівня доступності адміністративних послуг влада повинна розглядати низку аспектів. По-перше, це включає в себе створення дружнього та легко зрозумілого інформаційного середовища, що надає громадянам необхідні дані про послуги, процедури та вимоги.

Електронне урядування та використання сучасних технологій грають ключову роль у покращенні доступності адміністративних послуг. Інтернет-платформи, мобільні додатки та онлайн-сервіси дозволяють громадянам отримувати необхідні послуги безпосередньо зручно та без витрат часу на особистий візит до офісу.

Важливим елементом забезпечення доступності є створення інклюзивного середовища для всіх громадян. Це передбачає урахування потреб людей з різними видами обмежень, забезпечення фізичної доступності до адміністративних офісів та інфраструктури, а також розробку альтернативних методів надання інформації для людей із обмеженими можливостями.

Невід'ємною частиною підвищення доступності є постійне вдосконалення процесів та механізмів надання адміністративних послуг, а також розробка ефективних каналів зворотного зв'язку, які дозволяють громадянам висловлювати свої думки та вносити пропозиції для подальшого удосконалення системи.

Загалом, забезпечення доступності адміністративних послуг стає ключовим елементом побудови відкритого, гнучкого та громадянсько-орієнтованого державного управління.

Послуги цього типу можуть включати в себе реєстрацію податкових обов'язків, видачу дозволів, ліцензій, паспортів, та інших документів. Зокрема, адміністративні послуги спрямовані на спрощення взаємодії громадян із системою державного управління та встановлення ефективних механізмів реагування на їхні потреби.

Адміністративні послуги, спрямовані на спрощення взаємодії громадян із системою державного управління, відіграють важливу роль у покращенні якості та ефективності взаємодії між громадянами та органами влади. Ці послуги

мають на меті забезпечити простий та зрозумілий доступ до різноманітних адміністративних процедур, роблячи їх доступними для всіх верств населення та зменшуючи адміністративні бар'єри.

Однією з ключових мет адміністративних послуг є спрощення процесів отримання різних видів дозволів, ліцензій, та інших документів, необхідних для громадян та бізнесу. Електронні платформи та інтернет-сервіси дозволяють громадянам здійснювати подання документів та слідкувати за їхнім розглядом онлайн, роблячи процес більш прозорим та доступним.

Ефективні механізми реагування на потреби громадян включають в себе впровадження систем зворотного зв'язку, де громадяни можуть висловлювати свої пропозиції, зауваження та скарги. Такий взаємодійний підхід дозволяє швидко виявляти проблеми та вдосконалювати адміністративні процеси для кращого задоволення потреб громадян.

Поширене використання електронних сервісів і мобільних додатків сприяє автоматизації та оптимізації адміністративних послуг. Це робить їх більш швидкими та зручними для використання, а також зменшує необхідність особистого візиту до адміністративних установ.

Узагальнюючи, адміністративні послуги, орієнтовані на спрощення взаємодії громадян із системою державного управління, відіграють ключову роль у створенні відкритого, ефективного та громадянсько-орієнтованого адміністративного середовища. Цей підхід сприяє побудові діалогу та партнерства між громадянами та державою, сприяючи розвитку сучасного та гнучкого суспільства.

Критерії якості адміністративних послуг визначають стандарти та параметри, за якими оцінюється їхня ефективність та задоволення потреб громадян та бізнес-середовища. Забезпечення високого рівня якості адміністративних послуг є ключовим елементом створення довіри між владою та громадянами.

Основними критеріями, за якими можна оцінювати якість адміністративних послуг:

- доступність та зручність (можливість отримання послуг через Інтернет та використання електронних каналів, у тому числі і забезпечення доступу до адміністративних офісів для всіх громадян, включаючи людей з обмеженими можливостями);

- швидкість та черговість (розумні та конкретні терміни надання послуг без бюрократичної затримки);

- управлінська ефективність процедур (максимальна оптимізація адміністративних процесів у тому числі і через механізми цифровізації);

- гласність та управлінська прозорість (надання чіткої та повної інформації про послуги, процедури та вимоги для користувачів у тому числі і пояснення критеріїв та причин прийняття адміністративних рішень);

- забезпечення «зворотного зв'язку та дієвості «гарячих ліній» (забезпеченні існування системи для висловлення думок, скарг та пропозицій громадян щодо адміністративних послуг, у тому числі через опитування та визначення рейтингів задоволення);

- інноваційність та технологічність (застосування інформаційних технологій для поліпшення надання адміністративних послуг, розвиток електронних систем та онлайн-сервісів для спрощення взаємодії з громадянами);

- фінансова прозорість та підзвітність (ясні витрати та тарифи, пов'язані з адміністративними послугами, публікація фінансових звітів про використання фінансових ресурсів).

Підкреслимо, що забезпечення відповідності адміністративних послуг цим критеріям сприяє створенню ефективної та громадянсько-орієнтованої системи державного управління.

Важливим аспектом адміністративних послуг є їхня якість та швидкість. Ефективність процесів, відповідність нормативам, а також оперативне та точне виконання адміністративних процедур грають важливу роль у визначенні задоволення громадян від надання подібних послуг.

Запровадження інноваційних технологій та електронного урядування сприяє автоматизації та впровадженню процесів надання адміністративних послуг, що робить їх більш зручними та доступними для широкого кола користувачів.

Сервісна функція держави в управлінні проявляється через впровадження сучасних технологій для поліпшення доступу до інформації та взаємодії з владою. Державне управління повинно гарантувати рівноправ'я громадян і запобігати корупції у видачі послуг. Забезпечення ефективного апарату державного управління допомагає у вирішенні складних соціально-економічних завдань. Держава має відповідати на потреби суспільства, розвиваючи та модернізуючи свою сервісну функцію. Сервісна функція державного управління включає в себе планування та координацію дій різних галузей влади для досягнення загальних цілей. Державне управління зобов'язане забезпечувати високий стандарт обслуговування громадян та бізнесу.

Сервісна функція влади включає надання консультацій та допомоги громадянам у вирішенні їх питань. Держава повинна активно вивчати та адаптувати свою сервісну функцію відповідно до змін в суспільстві. Сервісна функція державного управління передбачає розробку та впровадження ефективних механізмів взаємодії з громадськістю.

Держава зобов'язана забезпечити доступність інформації про свою діяльність для громадян. Сервісна функція влади полягає в оптимізації процесів прийняття рішень та впровадженні ефективних адміністративних практик.

Державне управління має сприяти створенню сприятливого клімату для підприємництва та інновацій. Сервісна функція влади передбачає вдосконалення системи публічного управління та забезпечення відкритості в діяльності владних органів. Держава повинна активно розвивати свою сервісну інфраструктуру для задоволення потреб громадян. Сервісна функція державного управління включає в себе здійснення реформ для поліпшення якості та ефективності державної служби.

Державне управління відповідає за створення умов для розвитку громадянського суспільства та активної участі громадян у прийнятті рішень. Сервісна функція влади передбачає надання громадянам можливості ефективно висловлювати свої погляди та вимоги. Держава зобов'язана постійно вдосконалювати свою сервісну діяльність, враховуючи висловлювані потреби громадян.

Підсумовуючи, важливо відзначити, що трансформація функцій сучасної держави є результатом загальних цивілізаційних процесів, які перетворюють цільову спрямованість публічно-політичних інститутів і сприяють їхньому переорієнтуванню на обслуговування громадян. Ці зміни впливають на функціонування органів внутрішніх справ і сприяють їх перетворенню в структури, що надають правоохоронні послуги населенню [22].

Особливо важливими для функцій сучасної держави стають фактори, які вимагають міжнародного співробітництва для вирішення проблем виживання цивілізації в цілому. До них належать екологічні проблеми, що виникають внаслідок негативних наслідків науково-технічного прогресу, а також питання ядерної зброї, демографічні та міжнародні проблеми, пов'язані з розподілом ресурсів [37].

Підсумовуючи, зазначимо: довіра до держави, державної влади, ефективність та дієвість цієї влади, ступень її підтримки населенням знаходяться в тісному зв'язку з змістом функцій держави, її умінням та спроможністю враховувати в своїй діяльності різноманітні інтереси як колективні так і індивідуальні.

2.2 Політичний аспект сучасної трансформації функцій публічного управління

Важливими проявами сучасної трансформації функцій публічного управління, які впливають на її ефективність є децентралізація системи публічного управління, яка виступає одночасно як певний стан управлінської системи та її завдання (функція) та функцію «управління кадровим потенціалом».

Різноманітні аспекти децентралізації влади та організації діяльності місцевого самоврядування були предметом багаточисельних наукових досліджень у сфері державного управління, конституційного або адміністративного права. Серед відомих дослідників, які серед іншого торкалися питання зарубіжного досвіду варто відзначити праці В.І. Гладія [38], В.П. Гробової [39], Б. М. Данилишина [40], В. С. Могілевського [41], О.М. Нижник [42], О.В. Скрипнюка [43], С. А. Романюка [44], О. В.Шевченко [45] та інші.

Хоча системи публічного управління може призвести до різноманітних позитивних результатів, які детально розглядаються у наукових дослідженнях, однак вона також може поставити серйозні виклики та загрози усій системі публічного управління. Кілька можливих загроз, пов'язаних із децентралізацією, включають: «роз'єднання» між місцевими та центральними органами влади, так якщо відсутній ефективний механізм координації та співпраці між різними рівнями влади, може виникнути ситуація, коли місцеві та центральні органи влади діють відокремлено, що може ускладнити реалізацію загальнодержавних стратегій та цілей; «нерівномірний» розвиток регіонів, так децентралізація може призвести до нерівномірного розподілу ресурсів між різними регіонами, що може спричинити відставання деяких територій від інших; зростання рівня корупції, так децентралізація може збільшити ризик корупції та недбалого використання ресурсів місцевими органами влади, якщо не буде ефективного контролю та перевірок; недостатність кваліфікації персоналу місцевих органів влади, так місцеві органи влади можуть не мати достатніх ресурсів та

кваліфікації для ефективного виконання своїх завдань, особливо в галузях, що потребують високого рівня експертизи, таких як сфери здоров'я та освіти, так надмірна політизація окремих суб'єктів. Політизація може призвести до того, що деякі суб'єкти будуть втягнуті в політичні розбіжності, що може створити негативний вплив на ефективність децентралізованої системи управління.

Ці загрози мають внутрішній характер і можуть стати джерелами дестабілізації усередині країни. Внутрішні загрози національній безпеці включають будь-які потенційні небезпеки, що виникають в межах країни або через дії її внутрішніх суб'єктів, таких як громадяни, організації, урядові

Також сьогодні відбувається активна трансформація функції «управління кадровим потенціалом». Сучасні процеси модернізації та цифровізації органів влади визначають необхідність реформування всіх політичних аспектів публічного управління. Стійкість соціально-економічної та політичної системи, а також національна безпека держави, вимагають удосконалення кадрової безпеки. У політичному управлінні важливу роль відіграють ментальні характеристики українського суспільства, історичні установки та програмні цілі, пов'язані з перемогою у війні.

Підвищення якості політичного управління частково може бути досягнуте завдяки професійному та творчому розвитку людських ресурсів та ефективній реалізації їхнього потенціалу. Сучасна практика державного управління підкреслює необхідність переходу до інноваційних технологій управління, що вимагає зміни стереотипів мислення та розвитку людського потенціалу громадян України. Стабільність, надійність, професіоналізм та оперативність функціонування державного апарату є важливими чинниками для зниження кадрових загроз національній безпеці, особливо в умовах боротьби з агресором.

Важливе значення приділяється створенню високоякісного управлінського рівня, і для цього потрібен інноваційний підхід до формування та впровадження сучасної державної кадрової політики та забезпечення кадрової безпеки.

Мінлива міжнародна ситуація, економічні труднощі та ведення країною воєнних дій ставлять перед управлінським корпусом складні завдання,

розв'язання яких перш за все залежить від цього корпусу. Тільки висококваліфіковані управлінські кадри, які орієнтовані на інновації та працюють на благо держави, можуть знайти вірні рішення, від яких залежить майбутнє країни. Особлива увага в політичному управлінні повинна бути приділена кадровій безпеці. Кадрова безпека у сфері управління є досить новим поняттям і досліджувалася переважно в контексті менеджменту організацій та підприємств. Незавершеність процесів інституціоналізації державної кадрової політики створює реальні загрози кадровій безпеці сучасної держави.

Проблемами розуміння кадрового забезпечення органів державної влади в цілому присвячували своїх праці такі науковці як З.М. Бурик [46], О. Гула [47], О. Пархоменко-Куцевіл [48], Я. Ф. Жовнірчик [49], В. Я. Карковська [50], О. П.Тищенко, Т. О. Королюк [51] та інші.

На сучасному етапі розвитку наукових досліджень в галузі управління та права виникли різні точки зору на питання формування кадрового потенціалу загалом та відбору персоналу, що є важливою складовою цього процесу. В ході наукових обговорень сформулювалися різноманітні підходи до трактування поняття «відбір персоналу». Більшість вчених визнають важливість відбору кадрів у контексті їхньої професійної компетентності та рівня толерантності до проблем, пов'язаних з корупційними ризиками. Однак у сучасних умовах конфлікту такий підхід виявився недостатнім.

Таким чином, етап прийняття на службу в органи державного управління та місцевого самоврядування стає визначальним «фільтром», який спрямований на запобігання призначення на владні посади осіб з егоїстичним підходом, користолюбних особистостей, явних колаборантів та «пристосуванців», які можуть бути схильні до зради та переходу на бік ворога.

Один з прикладів системного підходу до розуміння відбору персоналу може бути визнано визначення цього терміну як науково обґрунтованої складової системи управління кадрами. Це включає в себе підготовку, планування та оцінку кадрів, спрямовані на раціональне використання робочої

сили, підвищення ефективності виробництва і, в кінцевому підсумку, поліпшення якості життя працівника [52, с. 126].

В межах системного підходу поняття відбору персоналу також можна тлумачити як послідовність етапів, реалізованих у процесі найму персоналу, із невеликими відмінностями. Це включає загальний аналіз потреби (поточної та майбутньої) у кадрах; формулювання вимог до персоналу, яке визначає, яким саме працівником потрібна організація, за допомогою аналізу роботи (робочого місця, посади), складання опису цієї роботи та визначення термінів та умов найму; визначення основних джерел потенційних кандидатів; вибір методик оцінки та відбору кадрів [53, с. 190].

Подібна ідея про етапність відбору персоналу, яка включає дещо більш деталізований перелік етапів, може бути знайдена і в інших джерелах, таких як [54]. У цьому джерелі етапи відбору персоналу формулюються наступним чином: визначення потреби замовника, аналіз компетенцій спеціалістів для кожної конкретної посади, встановлення стандартів для прийняття рішень, оптимізація розробки процедур відбору та оцінки, вибір або розробка методів оцінки кандидатів на посаду, а також корекція та удосконалення методик оцінки.

Доволі очевидно процесуальний підхід до розуміння поняття відбору персоналу простежується й у визначенні, даному Єрмалович Л.П., згідно з яким автор розмежовує стадії відбору персоналу. «У найбільш загальному вигляді процес відбору персоналу складається із таких стадій: первинний відбір, випробовування, співбесіда, яка проводиться працівниками кадрової служби, збір інформації про кандидата, співбесіда, котру проводить керівник структурного підрозділу та, зрештою, вибір кандидата» [54]. При цьому автор одразу наголошує, що запропонований ним перелік стадій відбору персоналу описує лише типовий процес відбору.

Відбір персоналу включає в себе основним чином аналіз психологічних і професійних характеристик працівника з метою визначення його придатності для виконання конкретних обов'язків на визначеному робочому місці або посаді. Процес також передбачає вибір найбільш придатного претендента з урахуванням

його кваліфікації, спеціальності, особистих якостей, характеру діяльності та інтересів підприємства серед сукупності кандидатів [55].

У цьому контексті вважаємо доцільним розглядати різноманітні методи, які можуть бути використані для відбору персоналу згідно із наведеним вище визначенням.

Один із широко використовуваних у практиці методів відбору персоналу - це використання професіограм. Професіограма представляє собою перелік і опис загально-трудова і спеціальних вмінь та навичок, необхідних для виконання конкретної професійної діяльності. Цей метод включає два основних блоки: психологічну професіограму, що описує саму трудову діяльність, і психограму, яка визначає вимоги до якостей особи для певної професії чи виду діяльності. Крім того, використовуються кваліфікаційні карти та карти компетенції, які представляють собою портрети або профілі ідеальних співробітників [56].

Однак існують і ряд менш відомих та менше популярних, але при цьому більш раціональних у застосуванні методів відбору персоналу. Такі методи базуються на тому, що кожен з експертів, що бере участь у відборі персоналу, визначає переваги на користь конкретного кандидата за єдиним критерієм (особистих професійних якостей претендента) або при розгляді будь-якої пари претендентів. При цьому важливо уникати байдужості експерта.

Рішення базується на індивідуальних оцінках експертів, які повинні бути добре обдуманими та логічно обґрунтованими. Наступні методи ефективно застосовуються у випадках, коли критерії відбору не визначаються прямо роботодавцем, а визначаються загальним рівнем кандидатів на посаду. Незважаючи на їхню простоту, ці методи не забезпечують об'єктивну оцінку кандидата на посаду. По-перше, така оцінка не визначає, скільки претендентів відповідає вимогам посади, і, по-друге, не враховує багатокритеріальність завдання вибору.

Окрім перевірки професійних якостей, важливе значення мають інші критерії. У процесі добору кандидатів на відповідні посади в органи влади необхідна комплексна перевірка, яка має бути всебічною і не формальною.

Останні події російсько-української війни свідчать, що будь-які недоліки існуючої системи добору службовців можуть бути використані ворогом для «інфільтрації» своїх агентів або налагодження співпраці з «ненадійними» працівниками. Зважаючи на різноманітність такої перевірки, необхідно аналізувати як майновий стан претендента, так і його політичну надійність, поєднуючи це з класичними антикорупційними перевітками способу життя.

Аналіз проведений за допомогою комплексної перевірки, вказує на незавершеність та недостатнє нормативно-правове забезпечення. Однією з важливих складових процесу добору персоналу на державну службу є проведення спеціальної перевірки. Відповідно до установленого Порядку, який регулює проведення такої перевірки щодо осіб, які претендують на посади, пов'язані з відповідальністю або особливою відповідальністю, а також на посади із підвищеним корупційним ризиком, та враховуючи внесення змін до відповідних постанов Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 171, був визначений механізм проведення цієї перевірки [57].

Пункт 10 зазначеного положення містить вичерпний перелік відомостей щодо претендента на посаду є такими, що не відповідають встановленим законодавством вимогам для зайняття посади, у разі встановлення за результатами спеціальної перевірки фактів. Вважаємо зазначений перелік не повним. В умовах військового протистояння набуває особливого значення оцінка ризику колабораційної діяльності майбутнього службовця, його політична благонадійність. Відповідно пропонуємо доповнити пункт 10 зазначеної Постанови КМУ від 25 березня 2015 р. № 171 пунктом б) наступного змісту «б) нелояльна та компрометуюча поведінка, а також висловлювання у медіа, мережі Інтернет, особистих повідомленнях та розмовах».

Наступним проблемним питанням виступає здійснення моніторингу способу життя претендента. Моніторинг способу життя – це достатньо нова процедура для України, введена ще у 2014 році. Мета цього моніторингу полягає в тому, щоб визначити, чи відповідає рівень життя декларантів фактично наявному майну та одержаним ними доходам, як це вказано в електронних

деклараціях. Основною метою є забезпечення прозорості та відкритості владних структур перед громадськістю.

Проте важливо зауважити, що дотримання реального моніторингу особливостей життя посадовців Національним агентством з питань запобігання корупції стало проблематичним через блокування цієї процедури рішенням Конституційного Суду України. Це обставина, яка суттєво ускладнює спроби реальної перевірки відповідності життєвого стилю посадовців їхнім офіційним деклараціям.

Дане рішення Конституційного Суду може породжувати певні суперечності в сфері боротьби з корупцією, оскільки заборона проведення моніторингу може ускладнити виявлення та припинення можливих випадків корупції серед посадовців. Це також підкреслює необхідність пошуку балансу між захистом конституційних прав та інтересів громадян і можливістю владних структур діяти в інтересах громадськості та боротьби з корупцією. Мова йде про Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України „Про запобігання корупції“, Кримінального кодексу України (справа № 1-24/2020(393/20) від 27 жовтня 2020 року № 13-р/2020 [58]. Узагальнюючи, важливо відзначити, що комплексність перевірки аспірантів на етапі формування кадрового резерву для державної служби може бути забезпечена за допомогою різноманітних методів. Серед них варто використовувати засоби визначення професійних навичок, експертні оцінки фахівців, аналіз майнового стану претендента, включаючи інструменти непрямих податкових перевірок, а також оцінку його політичної надійності, поєднану з традиційними антикорупційними перевітками стилю життя. Використання такого різноманітного підходу дозволить не лише отримати повну картину професійних та особистих якостей кандидата, але й забезпечить високий ступінь достовірності та обґрунтованості в прийнятті рішення щодо включення особи до кадрового резерву.

2.3 Поняття ефективності виконання сучасних функцій держави та публічного управління

Ефективність управлінської діяльності є ключовим аспектом успіху в будь-якому організаційному середовищі. Це поняття визначає, наскільки добре організація використовує свої ресурси для досягнення стратегічних цілей та задач.

Поняття «ефективність» у формалізованому значенні є відносним і, головним чином, характеризує цілеспрямований процес, пов'язаний із певним результатом діяльності. Це поняття охоплює якісні та кількісні характеристики конкретної системи, розкриваючи отриманий результат.

В термінологічному аспекті розуміння ефективності тісно пов'язане із цільовим підходом. Наприклад, за стандартом ДСТУ ISO 9000:2007 розрізняються поняття результативності (effectiveness) і ефективності (efficiency), де результативність визначається як ступінь реалізації запланованої діяльності та досягнення запланованих результатів, а ефективність виражена через співвідношення між досягнутим результатом і використаними ресурсами.

Застосування термінологічного апарату для категорійного розуміння ефективності найбільше підходить для обговорення управлінської сфери, особливо коли розглядається ефективність суспільної системи або оцінюється стан публічного управління. У сучасних умовах будівництва демократичного суспільства надзвичайно важлива публікація інформації із чітким висвітленням наданих даних щодо того, яку віддачу дають витрати, спрямовані у сферу публічного управління, і якою є ефективність його впливу на керовані процеси. Оцінка результативності та ефективності в сфері державного управління базується на порівнянні реалізованих цілей управлінських процесів, виявляючи отримані результати через об'єктивізацію вертикалі державного управління [60].

Ефективність управлінської діяльності означає здатність досягати максимальних результатів при мінімальному використанні ресурсів.

Управлінська ефективність оцінюється в контексті досягнення поставлених завдань та відповідності до стратегічних цілей.

Ефективність управлінської діяльності – це ступінь досягнення цілей, завдань і показників, які були поставлені перед управлінською системою. Вона визначається як співвідношення між досягнутими результатами і ресурсами, які були використані для їх досягнення.

Ефективність або результативність функціонування системи публічного управління і адміністрування проявляється у конкретному втіленні ухвалених рішень економічного, соціального та екологічного характеру в різних галузях господарства та суспільному середовищі. Зазначений контекст, тобто зв'язок між ухваленими рішеннями та отриманими результатами, є основою, принаймні у декларативному вираженні, реформи системи державного управління. Мета цієї реформи полягає в підвищенні ефективності функціонування органів влади в стратегічних напрямках та результативності їхньої операційної діяльності.

В цьому контексті проблема об'єктивного оцінювання стає важливою, оскільки наразі не існує єдиного загальноприйнятого підходу до встановлення критеріїв для такого типу ефективності, і не розроблені стандартизовані методики та організаційні процедури для її проведення [60].

Вчені все частіше пропонують визначати ефективність публічного адміністрування через модель, що включає загальну суспільно-соціальну ефективність (рівень держави та системи державного управління), спеціальну соціальну ефективність (функціонування суб'єктів державного управління) і конкретну соціальну ефективність (діяльність управлінських органів і посадових осіб). У публікації Д. С. Левченка висвітлюється можливість оцінювання ефективності публічного адміністрування в Україні залученням громадськості на основі комплексного, взаємопов'язаного та методологічно побудованого процесу визначення громадськістю стану окремих сфер публічного адміністрування [61].

Проте в більшості досліджень використовуються поняття «результативність» (effectiveness) як вимірника досягнення цілей та

«ефективність» (efficiency) – критерію економічності, який виявляється найбільш вираженим у моделях витратного підходу.

Цей узагальнений критерій розкривається у публікації О. О. Красноручького, Т. А. Власенка та С. П. Галича, де "значення результативності публічного адміністрування розглядається на основі узагальнюючого показника, що включає як кількісні, так і якісні характеристики, відображає дієвість у досягненні поставлених цілей". При цьому "економічність виявляється у використанні наявних ресурсів, а продуктивність - у досягнених результатах (ефективність) як віддача від витрачених ресурсів" [62].

Питаннями ефективності виконання сучасних функцій держави та публічного управління приділяли свою увагу такі вітчизняні науковці як: Коваленко Є. О. [63], Красноручький О. О. [62], Криворучко О. [64], Левченко Д. [61] С., Матвієнко П. В. [65], Машкаров Ю. Г. [66], Олійник Д. [67], Приходченко Л. Л. [68, 69], Свічинський В. [70], Ткачова О. [71], Шура Н. О. [72].

Ефективність управлінської діяльності є ключовим фактором успіху будь-якої організації, незалежно від її розміру, галузі діяльності чи форми власності. Вона визначає конкурентоспроможність організації, її здатність адаптуватися до змін і досягати поставлених цілей.

Факторами, що впливають на ефективність управлінської діяльності є

- кваліфікація і досвід управлінського персоналу. Кваліфіковані та досвідчені менеджери здатні приймати правильні рішення, ефективно використовувати ресурси та досягати поставлених цілей.

- стратегія і структура управління. Правильно розроблена стратегія і ефективна структура управління забезпечують досягнення поставлених цілей.

- політична культура. Сприятлива культура організації сприяє ефективному співробітництву та підвищенню продуктивності праці.

До зовнішніх факторів належать:

- ситуація на світовій та регіональній політичній арені.

- напрацьована та стабільна нормативно-правова база (законодавство)
 Стабільне і прозоре законодавство сприяє розвитку бізнесу та підвищенню ефективності управлінської діяльності.

- конкретна політична ситуація. Стабільна політична ситуація сприяє розвитку економіки та підвищенню ефективності управлінської діяльності.

Водночас, критерії ефективності управлінської діяльності становлять наступні положення:

- економічні критерії – такі як прибуток, рентабельність, собівартість, продуктивність праці.

- соціальні критерії – такі як рівень задоволеності працівників, соціальна відповідальність організації.

- екологічні критерії – такі як вплив організації на навколишнє середовище.

Підвищення ефективності управлінської діяльності є важливим завданням для будь-якої організації. Це завдання можна вирішити за допомогою комплексу заходів, які будуть спрямовані на розвиток кваліфікації та досвіду управлінського персоналу, вдосконалення стратегії і структури управління, створення сприятливої культури організації та адаптацію до змін в зовнішньому середовищі.

Способи підвищення ефективності публічного управління

- ефективність публічного управління можна підвищити за допомогою різних заходів, таких як:

- розвиток кваліфікації і досвіду державних службовців;

- вдосконалення стратегії і структури управління;

- створення сприятливої культури державного управління;

- впровадження інформаційних технологій;

- залучення громадськості до процесу прийняття рішень.

Підвищення ефективності публічного управління є важливим завданням для будь-якої держави. Це завдання можна вирішити за допомогою комплексу заходів, які будуть спрямовані на розвиток кваліфікації та досвіду державних службовців, вдосконалення стратегії і структури управління, створення

сприятливої культури державного управління, впровадження інформаційних технологій та залучення громадськості до процесу прийняття рішень.

У теорії ефективності управління існує кілька розроблених підходів, таких як цільовий, функціональний, композиційний, поведінковий та інші. Один із найбільш відповідних у сфері публічного управління та адміністрування - це цільовий підхід. Цей підхід ґрунтується на твердженні, що головною метою будь-якої системи управління в цій сфері є досягнення встановлених цілей найбільш раціональним способом.

У наукових дослідженнях цей цільовий підхід часто комбінують із засобами оцінювання ефективності за поведінковим підходом. При цьому процедури оцінювання ґрунтуються на вимірах досягнення балансу інтересів всіх зацікавлених груп у результатах діяльності публічних інституцій. Цей критерій вважається ключовим у процесах оцінювання ефективності державного управління за поведінковим підходом. Система показників використовує різні методи, включаючи прямі розрахунки та опосередковані методи оцінювання, такі як експертні методи, анкетні опитування та інші [73].

Для порівняння параметрів оцінки ефективності державного управління, розглянемо деякі компоненти критеріїв, які використовуються Світовим банком. Одним із них є експертні опитування та методи врахування думки населення, що оцінюють різні аспекти суспільства та підзвітності державних органів. Ця компонента спрямована на визначення оцінного індикатора якості роботи державних службовців, їхню незалежність від політичного тиску та можливості реалізації задекларованої державної політики. Важливим елементом є якість законодавства, яке визначає спроможність уряду формувати та реалізовувати раціональну політику, сприяючи умовам безпечного функціонування та розвитку приватного сектору. Критерій «верховенство закону» враховує ступінь впевненості різних суб'єктів у встановлених суспільством нормах та програмах боротьби з корупцією.

В оціночних системах, що використовуються вітчизняними та зарубіжними державами, часто використовуються процедури порівняння

ефективності управління суспільними видатками з результатами, одержаними завдяки ефективній організації та практичній дієвості управлінських процесів. У публічному адмініструванні переважають критерії результативності, які характеризують ступінь виконання управлінських рішень та дотримання обмежень і регламентів. Ці системи також включають індикативну складову, яка охоплює профільну діяльність, пов'язану з досягненням певних соціальних ефектів.

Визначення рівня ефективності управління державними органами породжує живу дискусію серед дослідників та фахівців-практиків. Методи оцінювання за результатами поступово витісняють методи оцінювання витрат. Результати діяльності державної служби класифікують за прямими, непрямими та соціальними результатами. Критерії ефективності включають ознаки та прояви функцій управління, зокрема виконання розпоряджень та дотримання обмежень. Однак визначення ефективності важко здійснити в сфері соціальних ефектів, оскільки агреговані індикатори мають якісний характер. Основним завданням є формулювання системи критеріїв, яка ляже в основу парадигми оцінки, та використання різних типів показників результативності для оцінки властивостей управління, які відповідають потребам та інтересам суспільства [60].

Ефективність діяльності органів виконавчої влади визначається відношенням між ресурсами (фінансовими, кадровими, інформаційними тощо) і отриманими результатами управління. Ресурсна, або технологічна, ефективність вказує на співвідношення між обсягами виробництва та використаними ресурсами. Вона не враховує вартість ресурсів чи виробленої продукції (послуг), а визначається показниками, такими як віддача різних видів ресурсів чи виробництво різних видів продукції (робіт, послуг) на одиницю витраченого ресурсу. До показників економічної ефективності належать такі характеристики, як вартість витрат на одиницю виробленої продукції, робіт чи послуг.

Оцінка ресурсної і економічної ефективності роботи органів виконавчої влади передбачає аналіз та оцінку внутрішніх процесів, пов'язаних із наданням державних послуг.

Результативність - визначається як ступінь досягнення передбачених цілей чи очікуваних результатів в рамках конкретної діяльності, будь то робота певного органу, впровадження певного етапу реформи, чи проведення конкретної події. Важливо відзначити складність визначення цільових показників для оцінки діяльності та визначення внеску конкретних органів у досягнення кінцевих результатів. [74]. Разом із впровадженням нових принципів державного менеджменту, розвитком сервісної функції в органах державного управління і переосмисленням ролі споживача державних послуг, наприкінці ХХ століття в критеріях якості державного управління також почали враховувати міру відповідності результатів діяльності виконавчих органів потребам різних груп споживачів. Значення також надавалося оцінці якості надання державних послуг і рівню задоволеності споживачів обслуговуванням.

Розглядаючи органи державного управління як соціально-економічних суб'єктів, що виконують різноманітні суспільно значущі функції, підкреслює необхідність оцінки їх діяльності з урахуванням позицій усіх економічних агентів та інтегральної ефективності за багатокритерійним і багаторівневим методом. У науковій сфері та на різних рівнях влади активно вивчаються можливості розробки системи показників для комплексної оцінки якості державного управління.

На новому етапі урядових реформ удосконалюється концепція публічного управління, а перелік показників якості державного управління має відзеркалювати принципи «хорошого публічного управління» (Good Governance). "Хороше публічне управління" визначається як управління, що базується на взаємодії всіх стейкхолдерів у вирішенні завдань покращення роботи владних структур, на взаємодії принципів публічного управління, які слід впроваджувати та регулярно оцінювати всіма зацікавленими сторонами. Таким

чином, «хороше публічне управління» може бути визначене як управління, що відповідає принципам демократії, ефективності, відповідальності та відкритості.

Відповідно до концепції публічного управління, якість державного управління визначається ступенем відповідності діяльності виконавчих органів ключовим принципам «хорошого публічного управління».

Одним з прикладів системи показників якості державного управління, побудованої на основі принципів «хорошого публічного управління» являється інтегральний показник GRICS (Governance Research Indicator Country Snapshot), який розроблений Інститутом Всесвітнього банку [74].

Він включає шість індексів, що відбивають ключові параметри державного управління:

- право голосу і підзвітність суспільству (voice accountability) - готовність уряду до зовнішньої підзвітності через механізми зворотного зв'язку з громадянами і демократичні інститути;

- політична стабільність і відсутність насильства, злочинності і тероризму (political stability, lack of violence);

- ефективність державного управління (government effectiveness) - якість державних послуг, якість процесу вироблення політики, рівень бюрократизації;

- тягар адміністративного тиску і якість законодавства (regulatory framework) - здатність уряду формулювати і реалізовувати раціональну політику і правові акти, які сприяють розвитку приватного сектора;

- верховенство закону (rule of law) - міра упевненості різних суб'єктів у встановлених суспільством нормах, а також дотримання ними цих норм (наприклад, захисту прав власності);

- протидія корупції (control of corruption) [74].

Ефективність публічного управління є складним і багатогранним поняттям. Воно залежить від багатьох факторів, як внутрішніх, так і зовнішніх. Для підвищення ефективності публічного управління необхідно впроваджувати комплекс заходів, які будуть спрямовані на розвиток кваліфікації та досвіду державних службовців, вдосконалення стратегії і структури управління,

створення сприятливої культури державного управління, впровадження інформаційних технологій та залучення громадськості до процесу прийняття рішень.

Публічне управління – це діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямована на реалізацію державних і місцевих інтересів, забезпечення прав і свобод громадян, задоволення їх потреб.

Ефективність публічного управління – це ступінь досягнення цілей, завдань і показників, які були поставлені перед органами публічної влади. Вона визначається як співвідношення між досягнутими результатами і ресурсами, які були використані для їх досягнення.

Ефективність публічного управління є ключовим фактором успіху будь-якої держави. Вона визначає рівень життя населення, стан економіки, соціальну стабільність і політичну безпеку.

Водночас, ефективність виконання функцій держави – це ступінь досягнення цілей, завдань і показників, які були поставлені перед державою. Вона визначається як співвідношення між досягнутими результатами і ресурсами, які були використані для їх досягнення.

Ефективність виконання функцій держави залежить від багатьох факторів, як внутрішніх, так і зовнішніх.

До внутрішніх факторів ефективності виконання функцій держави належать:

- кваліфікація і досвід державних службовців;
- стратегія і структура управління;
- культура державного управління;

До зовнішніх факторів ефективності виконання функцій держави належать:

- соціально-політична ситуація в країні;
- рівень нормативно-правового регулювання та «стабільність законодавства»;
- характер міжнародних відносин та «міжнародної обстановки»;

Ефективність виконання функцій держави можна оцінити за допомогою різних критеріїв. До основних критеріїв ефективності виконання функцій держави можна віднести:

- економічні критерії – такі як рівень економічного зростання, рівень безробіття, рівень інфляції
- соціальні критерії – такі як рівень життя населення, рівень освіти, рівень охорони здоров'я
- політичні критерії – такі як рівень політичної стабільності, рівень задоволеності населення політикою держави

Підвищення ефективності виконання функцій держави можна здійснити за допомогою розвитку кваліфікації і досвіду державних службовців; вдосконалення стратегії і структури управління; створення сприятливої культури державного управління; впровадження інформаційних технологій; залучення громадськості до процесу прийняття рішень

Підвищення ефективності виконання функцій держави є важливим завданням для будь-якої держави. Воно визначає рівень життя населення, стан економіки, соціальну стабільність і політичну безпеку.

Ефективність виконання функцій держави є складним і багатогранним поняттям. Воно залежить від багатьох факторів, як внутрішніх, так і зовнішніх. Для підвищення ефективності виконання функцій держави необхідно впроваджувати комплекс заходів, які будуть спрямовані на розвиток кваліфікації та досвіду державних службовців, вдосконалення стратегії і структури управління, створення сприятливої культури державного управління, впровадження інформаційних технологій та залучення громадськості до процесу прийняття рішень.

На нашу думку ефективність виконання сучасних функцій держави та публічного управління полягає у забезпеченні в першу чергу СТІЙКОСТІ політичної системи та інституційної системи влади, ефективне виконання ними завдань та досягнення мети соціально-політичного розвитку відповідно до

вимог продиктованих конкретним історичним етапом, іншими словами, це досягнення політичних цілей «критерій прагматичної політики».

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄС

Особливий інтерес питання трансформації функцій держави та публічного управління в сучасну епоху набуває для нас у контексті трансформація цих явищ в Україні в умовах інтеграції в ЄС. Підкреслимо, що активізація таких процесів пов'язана і відбувається одночасно та на фоні ведення інтенсивних воєнних дій.

Війна в Україні підштовхує до переведення наукової дискусії про функції держави та публічного управління у прагматичне річище. *Відповідно розглянемо у межах підрозділу окремо особливості трансформації функцій держави та публічного управління в контекстах війни та євроінтеграційних процесів.*

Мова йде про те, що питанням функції оборони держави у мирний та воєнний час та взаємопов'язаним з нею на доктринальному рівні вітчизняні науковці не приділяли належної уваги.

Так само політика війни та політика під час війни також не були у центрі уваги ні правової, ні політичної чи управлінської доктрини.

24 лютого 2022 року Указом Президента України № 64/2022 було введено військовий стан у відповідь на повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України. Указ Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [75] зазначається, що при введенні в Україні воєнного стану тимчасово можуть бути обмежені конституційні права і свободи людини і громадянина, які визначені законодавством, на період дії правового режиму воєнного стану частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [76].

Важливо усвідомлювати, що в умовах широкомасштабної військової агресії та наявності кількох театрів бойових дій на території України потрібно одночасно розглядати не лише встановлення законних обмежень окремих прав і свобод людини і громадянина, але й розробку нових правових механізмів для їх захисту через діяльність органів публічної влади та інститутів громадянського

суспільства. Водночас у юридичному вимірі існує ще одна категорія, аналогічна воєнному стану, яка відома як «стан війни» і також знаходить відображення в законодавстві.

Правовий режим воєнного стану за національним законодавством є більш регламентованим ніж стан війни. Водночас, системний аналіз положень національного законодавства України дає підстави для висновку про те, що не існує принципової відмінності між введенням правового режиму воєнного стану та оголошення стану війни у юридичних наслідках для публічних правовідносин.

Більше того, буквальний аналіз частини першої статті 4 Закону України «Про оборону України» дає підстави для висновку про те, що введення правового режиму воєнного стану є однією з передумов для оголошення стану війни: «У разі збройної агресії проти України або загрози нападу на Україну Президент України приймає рішення про загальну або часткову мобілізацію, *введення воєнного стану* в Україні або окремих її місцевостях, застосування Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, подає його Верховній Раді України на схвалення чи затвердження, а також вносить до Верховної Ради України *подання про оголошення стану війни*» [77].

При цьому, з огляду на положення частини другої статті 4 Закону України «Про оборону України», вжиття заходів для відсічі агресії не перебуває у прямій залежності від оголошення стану війни та/або введення правового режиму воєнного стану: «Органи державної влади та органи військового управління, не чекаючи оголошення стану війни, вживають заходів для відсічі агресії. На підставі відповідного рішення Президента України Збройні Сили України разом з іншими військовими формуваннями розпочинають воєнні дії, у тому числі проведення спеціальних операцій (розвідувальних, інформаційно-психологічних тощо) у кіберпросторі».

Таким чином, воєнний стан — це особливий правовий режим, який вводиться в країні або її окремій частині у разі зовнішньої загрози, воєнної агресії чи безпосередньої небезпеки воєнного нападу. Цей режим обмежує деякі права і свободи громадян, а також зміцнює повноваження військових і виконавчих

органів влади. Воєнний стан може бути введений на всій території держави або на її окремій частині. Його тривалість залежить від конкретних обставин і законодавства кожної країни, але загальноприйнято, що він не повинен тривати довше, ніж це необхідно для нейтралізації загрози. Введення воєнного стану часто супроводжується рядом заходів, таких як мобілізація армії, введення комендантської години, обмеження засобів масової інформації та ін. Залежно від законодавства, введення військового стану може потребувати затвердження парламенту. Важливо розуміти, що такий стан — це лише тимчасовий захід. Після його скасування всі обмеження прав і свобод громадян повинні бути скасовані, а повноваження органів влади повертаються до звичайного режиму.

Від воєнного стану також необхідно відрізнити поняття «особливий період». В Україні особливий період розпочався 18 березня 2014 року відповідно до Указу Президента України № 303/2014 «Про часткову мобілізацію» [78], затвердженого встановленим порядком, оголошено часткову мобілізацію, у зв'язку з чим в Україні настав особливий період. Що цікаво, законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» не визначено чіткого порядку припинення особливого періоду [79].

«Особливий період» в Україні — це термін, який застосовується для опису ситуацій, коли звичайний мирний режим життя країни порушено через зовнішні або внутрішні виклики, такі як загроза агресії, масові заворушення або інші надзвичайні обставини. В особливий період можуть бути введені окремі обмеження та режими для забезпечення національної безпеки, громадського порядку та стабільності. В особливий період державні органи отримують збільшені повноваження для реагування на загрози. Це може включати в себе введення комендантської години, обмеження руху громадян, заборону масових заходів тощо. Специфіка «особливого періоду» полягає в тому, що він може бути введений без оголошення війни або введення воєнного стану. Тобто це проміжний режим, коли ситуація є критичною, але ще не досягла рівня повномасштабного військового конфлікту.

Особливий період в Україні діяв до моменту оголошення воєнного стану, що перетворює конфлікт 2014 року на триваючу війну, яка перейшла в активну фазу 24 лютого 2022 року. Крапку у цьому питанні свого часу поставив Верховний Суд України своїм листом-роз'ясненням від 13.07.2018 № 60-1543/0/2-18, яке надійшло на адресу начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України. У листі зазначено, що Верховний Суд однозначно сформулював правову позицію щодо тлумачення поняття «особливий період» в постанові від 25.04.2018 у справі № 205/1993/17-ц (касаційне провадження № 61-1664св17). У постанові зазначено, що особливий період діє в Україні від 17.03.2014, після оприлюднення Указу Президента України від 17.03.2014 № 303/2014 «Про часткову мобілізацію».

З огляду на зазначене Верховний Суд, забезпечуючи єдність правозастосовної практики, дотримується правової позиції, згідно з якою особливий період в Україні діє [80].

Воєнний стан суттєво впливає на здійснення функцій держави та публічного управління та істотно видозмінює систему політичного управління суспільними процесами.

Так, наприклад, Держава активно займається захистом інтересів військовослужбовців, встановлюючи правові та соціальні гарантії для реалізації їхніх конституційних прав. Ці гарантії забезпечують відповідність потреб військових до їхньої унікальної ролі в суспільстві та службовій діяльності. Вони мають право на підтримку у випадках втрати працездатності, безробіття, старості та інших ситуацій, передбачених законом.

Військові мають всі гарантовані права та свободи, визначені Конституцією та іншими законами України, при цьому деякі особливості служби регулюються додатковими законодавчими актами.

Враховуючи важливість і ризикований характер військової служби, держава надає військовим певні пільги, гарантії та компенсації. Зокрема, держава ставиться до забезпечення військовослужбовців належним чином, пропонуючи достойне матеріальне становище, стимулюючи професійний ріст та

забезпечуючи їх зарплатою, що відповідає їхнім обов'язкам, кваліфікації та заслугам.

Грошове забезпечення військовослужбовців в умовах війни часто стає пріоритетним завданням для держави, адже збройні сили є ключовим елементом оборони країни. Хоча конкретні умови і ставки можуть відрізнятися в залежності від країни та внутрішньої військової політики, загалом можна виділити декілька характерних особливостей грошового забезпечення військовослужбовців під час війни:

- підвищені ставки грошового забезпечення. З огляду на підвищені ризики, військовослужбовцям, які беруть участь у бойових діях, можуть виплачуватися додаткові надбавки до базового грошового утримання;

- окремі премії за виконання спеціальних завдань (наприклад, заволодіння або знищення цінних екземплярів військової техніки супротивника). Військовослужбовці, які виконують особливо небезпечні завдання або служать в особливо небезпечних зонах, можуть отримувати додаткові премії;

- додаткові виплати у випадку поранення, інвалідності та виведення поза штат;

- страхові виплати. Військовослужбовці можуть бути застраховані від непередбачених обставин пов'язаних з війною, тому у випадку поранення або смерті вони або їх родини можуть отримувати страхові виплати.

Зрозуміло, що конкретний обсяг та характер грошового забезпечення військовослужбовців у військовий час буде залежати від законодавства конкретної країни, бюджетних можливостей, а також від обставин і характеру конфлікту.

Відповідно до діючого законодавства під час дії воєнного стану військовослужбовцям щомісячно виплачується додаткова винагорода на умовах, у розмірах та в порядку, встановлених КМУ. 28 лютого 2022 року КМУ своєю Постановою КМУ «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» від 28 лютого 2022 р. № 168 встановив додаткову винагороду для

військовослужбовців. Спочатку усі захисники отримували доплату у розмірі 30 тис. грн, а ті, які брали безпосередню участь у бойових діях, — 100 тис. грн. [81].

Ситуація змінилася на початку 2023 року. Тоді було вирішено, що з метою економії коштів та встановлення справедливості з 1 лютого 2023 року виплати напряму залежатимуть від районів перебування військовослужбовців, складності і специфіки бойових чи спеціальних завдань, які вони виконують (Постанова КМУ «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 168» від 20 січня 2023 р. № 43) [82].

Ситуація через певний суспільний резонанс зазнала пізніше змін і Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань, пов'язаних із проходженням військової служби під час дії воєнного стану» від 28 червня 2023 року № 3161-ІХ було внесено чергові зміни та відбулося розширення випадків нарахування збільшених сум грошового утримання [83].

Крім функції оборони можна виділити також низку негласних функцій держави та публічного управління. До їх числа ми пропонуємо відносити *розвідувальну, контррозвідувальну функції, функцію кіберконтролю та функцію, яку можна назвати як «функція справедливої відплати».*

Українське законодавство визначає розвідувальну діяльність як вид спеціальної (розвідувальної) діяльності, яку здійснюють уповноважені органи та служби в інтересах національної безпеки та оборони держави. Загальні принципи та основи цієї діяльності закріплені в законах та підзаконних актах.

Основний закон, що регулює розвідувальну діяльність в Україні, - це Закон України «Про розвідку» від 17 вересня 2020 року № 912-ІХ [84].

До визначених завдань розвідувальної діяльності входять:

- забезпечення національної безпеки та оборони. Розвідка має за завдання збирати, аналізувати і передавати інформацію щодо можливих загроз для державної безпеки.

- захист конституційного ладу та суверенітету. Розвідувальні органи взаємодіють з іншими відомствами для запобігання спроб втручання внутрішніх або зовнішніх сил у справи держави.

- збір інформації про можливі загрози. Розвідка вивчає політичну, економічну, військову, технічну і іншу інформацію, яка може мати стратегічне значення.

- боротьба з тероризмом. Заходи розвідувальної діяльності спрямовані на запобігання актів тероризму та виявлення та придушення терористичних організацій.

- захист прав і свобод громадян. Розвідка повинна забезпечувати безпеку громадян та їхніх прав від можливих загроз.

- забезпечення інтересів економіки. Розвідувальна діяльність може включати заходи для захисту економічних інтересів держави.

Важливо відзначити, що розвідувальна діяльність повинна здійснюватися в межах закону та з урахуванням прав та свобод громадян. Також вона підлягає парламентському контролю, і діяльність розвідки підлягає періодичним перевіркам.

Розвідувальна діяльність є важливою функцією державної влади, спрямованою на забезпечення національної безпеки та вивчення потенційних загроз для держави. Ця функція виникає з необхідності передбачення, уникнення чи зменшення можливих ризиків, що можуть виникнути внаслідок зовнішніх чи внутрішніх дій.

Розвідка здійснюється спеціалізованими органами та службами, які збирають і аналізують інформацію про політичні, економічні, військові та технічні питання, що можуть впливати на національну безпеку. Вона охоплює різні аспекти, такі як зовнішня політика, військова стратегія, тероризм, економічні перспективи та інші сфери, які мають стратегічне значення для держави.

Однією з основних мет розвідувальної діяльності є забезпечення інформаційної переваги держави, що є ключовою складовою сучасної глобалізованої системи. Розвідка дозволяє державам адаптуватися до швидко змінюючихся обставин, забезпечуючи адекватний реагування на загрози та можливості.

Крім того, розвідка впливає на формування зовнішньої політики та прийняття стратегічних рішень на різних рівнях уряду. Інформація, отримана розвідкою, допомагає визначити можливості для розвитку країни, а також вчасно реагувати на зміни у міжнародному середовищі.

Завдяки розвідувальній діяльності держава має змогу адекватно визначати свої інтереси, захищати свою безпеку та ефективно співпрацювати з іншими країнами. У сучасних умовах глобалізації та інформаційних технологій розвідка є необхідною складовою для успішного функціонування держави в умовах складних і нестабільних геополітичних умов.

Іншою сучасною негласною функцією державної влади є контррозвідувальна діяльність, визначена на нормативно-правовому рівні Законом України «Про контррозвідувальну діяльність» від 26 грудня 2002 року № 374-IV [85]. Контррозвідувальна діяльність виступає невід'ємною функцією державної влади та є важливим компонентом системи національної безпеки. Її основна мета полягає в захисті державних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз, забезпеченні стабільності та ефективності функціонування суспільства.

Контррозвідка спрямована на виявлення, протидію та придушення діяльності розвідувальних служб іноземних країн та внутрішніх агентурних співробітників, що можуть завдати шкоди національній безпеці. Це включає в себе виявлення та припинення шпигунської діяльності, запобігання кібератак, захист важливих об'єктів та збереження конфіденційної інформації.

У контексті конфліктів і геополітичних напружень, контррозвідувальна діяльність стає ключовим інструментом для збереження національної безпеки. Вона включає в себе аналіз потенційних загроз, розробку стратегій протидії та оперативні заходи для забезпечення ефективного функціонування держави в умовах небезпеки.

Контррозвідка також здійснює співпрацю з іншими відомствами та міжнародними партнерами для обміну інформацією та спільного протидії загрозам. Взаємодія з правоохоронними органами, військовими структурами та

іншими силовими підрозділами є важливим аспектом контррозвідувальної діяльності.

Контррозвідка визначається оперативністю, секретністю та високою кваліфікацією своїх працівників. Вона є важливим інструментом у руках держави для забезпечення безпеки, захисту національних інтересів та впорядкування ситуацій, що можуть загрожувати стабільності суспільства.

Трансформація функцій держави та публічного управління, на сучасному етапі євроінтеграційних процесів України також відзначається особливою актуальністю.

Наголосимо, що процес трансформації державного та політичного механізму, в тому числі, інституцій, адміністративно-управлінських інструментів та законодавства в Україні має відповідати умовам реалізації Угоди про Асоціацію, підписану між Україною та Європейським Союзом. Відповідно до зазначеної міжнародної угоди Україна повинна розробити та впровадити ефективний механізм, який гарантує належний рівень захисту прав і свобод людини та громадянина. Цей механізм повинен відповідати «найвищим європейським та міжнародним стандартам, включаючи відповідні документи Ради Європи». Зазначено, що такий механізм має бути не лише розроблений, але й ефективно впроваджений для забезпечення поваги до основних прав та свобод, відповідно до найвищих стандартів Європи та світу [86].

Введення в дію Угоди про асоціацію стало значущим етапом в сучасній історії України, позначаючи якісний стрибок у оновленні та посиленні нормативних засад реалізації політики європейської інтеграції. В цих умовах виникає практична необхідність визначення закономірностей реформування національного законодавства з погляду відповідності вимогам ЄС щодо впровадження європейських стандартів в організації державного управління, регулюванні соціально-економічних та господарських процесів, а також трансформаціях у гуманітарній сфері. Крім того, теоретичний аналіз закономірностей еволюції правової бази євроінтеграційної політики України є

гарантією оптимізації цих процесів з урахуванням соціально-правових, політичних та інших впливаючих факторів.

Важливим у цьому контексті є також положення Доповіді Європейської комісії (фінальна версія) «Ukraine 2023 Report Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Brussels, 8.11.2023 SWD(2023) 699 final» [87, с.6].

Трансформація державної політики у сфері європейської інтеграції передбачає коригування підходів до вирішення політичних, правових, економічних, соціальних, екологічних та гуманітарних питань. Ці зміни враховуються в процедурі вступу для країн-претендентів та відповідають існуючим європейським стандартам. Можливість членства України в Європейському Союзі визначається як стратегічний напрямок модернізаційних перетворень у державі. Ці перетворення спрямовані на будівництво демократичної соціальної держави, оснащеної міцною економікою та розвинутим громадянським суспільством [88].

Орієнтиром для розвитку України у сучасних умовах є країни-члени Європейського Союзу, де спостерігається більш ефективна система державного управління, громадяни мають більшу захищеність своїх прав, високий рівень життя та впевненість у майбутньому. Україна спрямовується на цей орієнтир через проведення процесу європейської інтеграції, включаючи внутрішні реформи, боротьбу з корупцією, відповідність європейським стандартам, економічну інтеграцію та політичну асоціацію з ЄС. Тому на сьогодні актуальними стають питання формування та втілення нової державної політики в сфері європейської інтеграції, яка відповідає сучасним викликам.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС є угодою про «політичну асоціацію та економічну інтеграцію». У той час, як «економічна інтеграція» є усталеним терміном, термін «політична асоціація» не має жодного пояснення у тексті Угоди, відсутній в системі права ЄС і не достатньо досліджений науковцями [88].

Тобто ті питання, які Європейський Союз у політичному діалозі з Україною визначає як пріоритетні, недостатньо врегульовані в угоді. Тому відповідні статті Розділу II «Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики» та Розділу III «Юстиція, свобода та безпека» містять лише загальні формулювання. Водночас, текст Угоди визначає ряд політичних принципів як її «основні елементи». Серед них зазначається зобов'язання дотримуватися демократичних принципів, прав людини та основних свобод; захист верховенства права; повага до принципів суверенітету, територіальної цілісності, непорушності кордонів і незалежності; а також активна боротьба проти поширення зброї масового знищення та пов'язаних із нею матеріалів та засобів їхньої доставки. Важливо відзначити, що ці «політичні» положення практично відповідають сформульованому у першому - політичному - Копенгагенському критерію членства у ЄС: «Стабільність інституцій, що гарантують демократію, верховенство права, права людини та повагу та захист меншин». [89]. Тобто, виконання політичної частини УА («політичної асоціації»), вочевидь, наблизить Україну до відповідності першому критерію членства у ЄС, виконання якого необхідне перед початком переговорів про вступ в Євроспільноту [88].

Так, серед інших на особливу увагу заслуговують питання реалізації функції публічного управління у сфері кіберконтролю та контролю розвитку штучного інтелекту.

В сучасних умовах державна політика в галузі європейської інтеграції України повинна пройти певні зміни, що передбачають адаптацію до нового вирішення політичних, правових, економічних, соціальних, екологічних та гуманітарних завдань. Ці трансформації також повинні враховувати зміни у процедурі вступу для країн-претендентів та відповідати існуючим європейським стандартам. Сприяння можливості членства України в Європейському Союзі має стати стратегічним напрямом модернізаційних змін у державі, спрямованих на будівництво демократичної соціальної держави з міцною економікою та

розвинути громадянським суспільством. Ця перспектива також може стати предметом подальших наукових досліджень.

ВИСНОВКИ

1. Функції держави відображають її динамічну природу та визначають, які завдання та цілі вона повинна реалізувати в певний історичний період. Важливо розуміти, що ці функції не обмежуються лише самою діяльністю держави, оскільки на практиці держава представлена всією сукупністю органів влади та посадових осіб.

Функції держави обумовлені закономірностями функціонування політико-правової системи, взаємодією суспільства та держави, а також актуальними цілями та завданнями, які виникають у певний історичний період.

Кожна функція має свій напрям впливу та конкретний зміст, визначений управлінськими кроками і діями, які держава вживає для досягнення соціально корисних цілей. Ці функції залежать від внутрішніх і зовнішніх чинників, таких як сутність держави, економічні, політичні, національні, екологічні проблеми, що стоять перед суспільством.

Функції держави не є чимось раз і назавжди даним, незмінним. Вони історичні, змінюються на різних етапах розвитку суспільства під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, в залежності від змін соціально-економічного устрою, сутності держави та її соціального призначення. На функції держави також впливають її форма, цілі і завдання, що стають перед державою, інтеграційні процеси, що мають місце в сучасному глобалізованому світі та національні чинники. Таким чином, функції можуть змінюватися в залежності від пріоритетів, що приділяються державою на різних етапах історичного розвитку.

Сьогодні можна більш прагматично підійти до визначення класифікаційних підходів до розуміння виді функцій держави. Так, враховуючи те, що з метою забезпечення суверенітету та інтересів держави уповноважені інституції можуть вдаватися до проведення негласних або таємних політичних, військових та інших заходів ми можемо запропонувати класифікацію функцій

держави на *гласні та негласні (неофіційні, таємні)*, що охоплює у тому числі рішення військово-політичного керівництва в умовах війни або виникнення надзвичайних ситуацій. До числа таких негласних функцій ми пропонуємо віднести *розвідувальну та контррозвідувальну* функцію.

Функції держави не є сталими, вони постійно змінюються через об'єктивні вимоги часу і діалектично розвиваються, виникають нові, непотрібні зникають, тимчасові трансформуються у постійні.

2. Функції публічного управління представляють собою самостійні та якісно однорідні компоненти діяльності суб'єктів публічного управління, об'єднані єдиною метою та особливостями реалізації. Їх реалізація відбувається через форми і методи публічного управління, які вказують на шляхи та засоби впровадження управлінського процесу.

До числа функції публічного управління ми можемо віднести наступні: виконавчо-організаційна, регулювання (формування та ухвалення рішень), планування (прогнозування), координація, облік, контроль (нагляд), моніторинг, управління кадровими ресурсами та кадровою безпекою, надання публічно-правових послуг, лобіювання та представництво інтересів у внутрішньому та зовнішньому (міжнародному середовищі), інноваційна.

3. Державне управління спрямовано на координацію та регулювання політичних, соціальних та економічних процесів у суспільстві. Термін «державне управління» також включає в себе діяльність органів державної влади та їх представників щодо впровадження конкретних політичних стратегій. На відміну від адміністративної роботи, яка виконується відповідно до чинних правил та норм (тобто є формалізованою діяльністю), політична (публічна) діяльність пов'язана з установами нових формальних умов. Вирішальною рисою політичного рішення є необхідність обрати оптимальний варіант з численних альтернатив.

Адміністративно-управлінська робота, в даному контексті, є реалізацією прийнятого політичного рішення. Це означає, що адміністративно-управлінська

діяльність пов'язана з інструментальною частиною впровадження політики і, таким чином, повинна бути суворо регламентована відповідними нормами.

Публічна сфера виконує ряд функцій, включаючи артикуляцію суспільних інтересів, публічний контроль за діяльністю влади та загальний стан справ у суспільстві та в державі. Вона також впливає на формування державної політики, здійснює політико-культурне просвітництво громадян та забезпечує оперативне управління й регулювання суспільних процесів через правові норми, систему політичних норм та застосування законів, включаючи функцію стабілізації та контролю.

4. Підсумовуючи питання політичного аспекту сучасної трансформації функцій держави в процесі їх здійснення наголосимо на тому, що зміни, що поступово відбувалися в організації публічно-політичної влади суспільства, призводили й до теоретичного переосмислення функціонального призначення держави.

Правові форми здійснення функцій держави – формально визначена діяльність органів держави, спрямована на здійснення її функцій, яка полягає у виконанні правозначущих дій та операцій у межах компетенції, виданні відповідних правових актів, що спричиняють юридичні наслідки. До них ми пропонуємо віднести : правотворчу (нормотворчу); правозастосовну; правоохоронну, правозахисну, інтерпретаційно-правову; установчу; контрольню-наглядову; організаційно-регламентаційну; організаційно-господарську; організаційно-ідеологічну (інформаційну).

Важливим елементом сучасної трансформації функцій держави стає їх більша соціальна орієнтованість (сервісна функція держави), екологічність та інформаційна технологічність.

Очевидним є вплив на процеси трансформації функцій держави є інформаційно-технологічний уклад та обумовлені цим політичні можливості влади. Сьогодні ми ведемо мову про поширення процесів інформатизації у сфері суспільного життя в тому числі у процеси суспільного управління, що має назву «електронного урядування».

Сервісна функція державного управління включає в себе забезпечення ефективності та прозорості в усіх сферах громадянського життя. Державне управління у таких умовах забезпечує надання громадянам різноманітних адміністративних послуг, спрощуючи їх отримання. Електронне урядування та використання сучасних технологій грають ключову роль у покращенні доступності адміністративних послуг. Інтернет-платформи, мобільні додатки та онлайн-сервіси дозволяють громадянам отримувати необхідні послуги безпосередньо зручно та без витрат часу на особистий візит до офісу.

Важливо аби довіра до держави, державної влади, ефективність та дієвість цієї влади, ступень її підтримки населенням знаходяться в тісному зв'язку з змістом функцій держави, її умінням та спроможністю враховувати в своїй діяльності різноманітні інтереси, як колективні так і індивідуальні.

5. Важливими проявами сучасної трансформації функцій публічного управління, які впливають на її ефективність є «децентралізація системи публічного управління», яка виступає одночасно як певний стан управлінської системи та її завдання (функція) та функція «управління кадровим потенціалом». Підвищення якості політичного управління частково може бути досягнуте завдяки професійному та творчому розвитку людських ресурсів та ефективній реалізації їхнього потенціалу.

Сучасна практика державного управління підкреслює необхідність переходу до інноваційних технологій управління, що вимагає зміни стереотипів мислення та розвитку людського потенціалу громадян України. Стабільність, надійність, професіоналізм та оперативність функціонування державного апарату є важливими чинниками для зниження кадрових загроз національній безпеці, особливо в умовах боротьби з агресором.

6. Функції держави та публічного управління мають бути реалізовані на відповідному рівні ефективності. Ефективність управлінської діяльності є ключовим аспектом успіху в будь-якому організаційному середовищі. Це поняття визначає, наскільки добре організація використовує свої ресурси для досягнення стратегічних цілей та задач. Ефективність управлінської діяльності –

це ступінь досягнення цілей, завдань і показників, які були поставлені перед управлінською системою. Вона визначається як співвідношення між досягнутими результатами і ресурсами, які були використані для їх досягнення.

Підвищення ефективності (результативності) публічного управління є важливим завданням для будь-якої держави. Це завдання можна вирішити за допомогою комплексу заходів, які будуть спрямовані на розвиток кваліфікації та досвіду державних службовців, вдосконалення стратегії і структури управління, створення сприятливої культури державного управління, впровадження інформаційних технологій та залучення громадськості до процесу прийняття рішень.

Одним з прикладів системи показників якості державного управління, побудованої на основі принципів «хорошого публічного управління» являється інтегральний показник GRICS (Governance Research Indicator Country Snapshot), який розроблений Інститутом Всесвітнього банку.

Ефективність виконання сучасних функцій держави та публічного управління полягає у забезпеченні в першу чергу СТІЙКОСТІ політичної системи та інституційної системи влади, ефективне виконання ними завдань та досягнення мети соціально-політичного розвитку відповідно до вимог продиктованих конкретним історичним етапом, іншими словами, це досягнення політичних цілей «критерій прагматичної політики».

7. Особливий інтерес питання трансформації функцій держави та публічного управління в сучасну епоху набуває для нас у контексті трансформація цих явищ в Україні в умовах інтеграції в ЄС. Підкреслимо, що активізація таких процесів пов'язана і відбувається одночасно та на фоні ведення інтенсивних воєнних дій. Війна також підштовхує до переведення наукової дискусії про функції держави та публічного управління у прагматичне річище.

Підкреслимо, що процес трансформації державного та політичного механізму, в тому числі, інституцій, адміністративно-управлінських інструментів та законодавства в Україні має відповідати умовам реалізації Угоди про Асоціацію, підписану між Україною та Європейським Союзом. Відповідно

до зазначеної міжнародної угоди Україною має бути розроблено та впроваджуватись механізм належного рівня захисту прав і свобод людини та громадянина відповідно до «найвищих європейських та міжнародних стандартів, зокрема відповідних документів Ради Європи»

Важливим у цьому контексті є також положення Доповіді Європейської комісії (фінальна версія) «Ukraine 2023 Report Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Brussels, 8.11.2023 SWD(2023) 699 final».

Мова йде про те, що питанням функції оборони держави у мирний та воєнний час та взаємопов'язаним з нею на доктринальному рівні вітчизняні науковці не приділяли належної уваги. Так само *політика війни та політика під час війни* також не були у центрі уваги ні правової, ні політичної чи управлінської доктрини. Крім функції оборони як було наголошено, можна виділити також низку негласних функцій держави та публічного управління. До їх числа ми пропонуємо відносити *розвідувальну, контррозвідувальну функції, функцію кіберконтролю, контролю розвитку штучного інтелекту та функцію, яку можна назвати як «функція справедливої відплати»*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Джураєва О.О. Функції сучасної держави: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. О., 2006. 20 с.
2. Марущак О.А. Функції держави: визначення поняття. *Держава та регіони. Серія Право*. 2019. №3. С. 17-21.
3. Марущак О.А. До питання про класифікацію функцій держави. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. № 4. С. 25-31.
4. Павленко Ж.О. Поняття інформаційної функції держави. *Проблеми законності: акад. зб. наук. пр.* Харків, 2011. Вип. 117. С. 202–211
5. Шай Р. Я. Принципи та форми реалізації функцій держави. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки*. 2014. № 810. С. 116-123. URL : <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2312/vnulpurn201481021.pdf>. . (дата звернення 25.10.2023 р.)
6. Шемчук В. В. Інформаційна функція та її місце в системі функцій сучасної держави . *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки*. 2018. Т. 29(68), № 4. С. 39-45.
7. Буцан М. Функції держави: поняття, класифікації, наукові трактування. *Часопис Київського університету права*, (4), 406-410. URL : <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/938349.pdf>. (дата звернення 25.10.2023 р.)
8. Теорія держави і права: навч. посіб. / за ред. А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, С.Л. Лисенков та ін.; за заг. ред. С.Л. Лисенкова, В.В. Копейчикова. Київ: Юрінком Інтер, 2004. С. 88.
9. Цвік М.В., Петришин О.В. Загальна теорія держави і права: підручник. Харків: Право. 2010. 238 с.
10. Ведерніков Ю.А., Грегул В.С. Теорія держави і права: навч. посіб. 4-е вид., доп. і переробл. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.

11. Кіцул Ю. С. Функції органів публічної адміністрації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право.* 2015. Вип. 32(3). С. 33-35
12. Бахтіна Ю. С. Поняття та класифікація функцій державного управління. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Право.* 2018. Вип. 26. С. 85-89.
13. Білокур Є. І. Функції державного управління : поняття, особливості, правове регулювання: дис. ... к.ю.н. : 12.00.07. Одеса, 2015. 194 с.
14. Білокур Є. І. Функції державного управління: поняття, особливості, правове регулювання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. О., 2015. 23 с.
15. Горбова Н. А. Природа державного контролю (нагляду) та генезис його законодавчого визначення. *Право та державне управління.* 2019. № 1. URL : <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/7320> . (дата звернення 25.10.2023 р.).
16. Журавель Я. В. Співвідношення понять «функції», «компетенція», «повноваження» в державному управлінні. *Науковий вісник публічного та приватного права.* 2019. Вип. 6. С. 157–162
17. Кравцова Т. М., Калініченко Г. В. Дослідження видів функцій державного управління та їх значення у процесі державно-управлінської діяльності. *Форум права.* 2011. № 1. С. 522–527.
18. Романенко Є. О. Принципи і функції державного управління. *Науковий вісник : Державне управління.* 2018. № 1. С. 91–99.
19. Бородін І. Л. Функції публічного управління. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право.* 2014. № 3. С. 24-29.
20. Тимофєєв С. П. Т 41 Політика і управління: навчально-практичні рекомендації з дисципліни «Політика і управління» для студентів спеціальності 8.15010009 «Місьцеве самоврядування» / С. П. Тимофєєв, О. М. Штиршов, В. І. Андріяш. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. – 88 с

21. Концептуальні засади взаємодії політики й управління : навч. посіб. / авт. кол. : Е. А. Афонін, Я. В. Бережний, О. Л. Валевський та ін. ; за заг. ред. В. А. Ребкала, В. А. Шахова, В. В. Голубь, В. М. Козакова. К. : НАДУ, 2010.300 с.
22. Кришак І. В. Трансформація функцій держави та її вплив на функціонування органів внутрішніх справ України. *Право і Безпека*. 2009. № 4. С. 24-29.
23. Погорілко В. Ф. Конституційне право України : К. : Наукова думка; Прецедент, 2006. С.160.
24. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
25. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 25.10.2023 р.).
26. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25 березня 1992 року № 2232-ХІІ. Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>. (дата звернення 25.10.2023 р.).
27. Про Національну гвардію України : Закон України від 3 березня 2014 року № 876-VII Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>. (дата звернення 25.10.2023 р.).
28. Про оборону України : Закон України від 6 грудня 1991 року № 1932-ХІІ. Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>. (дата звернення 25.10.2023 р.).
29. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ. Верховна Рада

України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>. (дата звернення 25.10.2023 р.)

30. Джураєва О.О. Функції сучасної держави: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. О., 2006. 20 с.

31. Павленко Ж.О. Поняття інформаційної функції держави. Проблеми законності: акад. зб. наук. пр. Харків, 2011. Вип. 117. С. 202–211

32. Рекомендація Ради Європи з питань е-урядування, прийнята 15 грудня 2004 р. URL: http://www.irf.kiev.ua/files/ukr/activities_egov_1804_ua_resolution.doc. (дата звернення 25.10.2023 р.).

33. Директива Європейського парламенту «Про систему електронних підписів, що застосовуються в межах Співтовариства», прийнята 13 грудня 1999 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_240. (дата звернення 25.10.2023 р.).

34. Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства, прийнята 22 червня 2000 р. URL: <http://www.e-ukraine.biz/ukraine7.html>. (дата звернення 25.10.2023 р.).

35. Декларація про європейську політику у галузі нових інформаційних технологій, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 6 травня 1999 р URL: http://www.franko.lviv.ua/.../PART-4_17. (дата звернення 25.10.2023 р.).

36. Венедіктова І. В. Юридична природа публічних послуг. *Вісник Харківського національного університету : зб. наук. праць. Серія : «Право»*. 2009. Вип. 1 (5). С. 88–91

37. Буцан М. Функції держави: поняття, класифікації, наукові трактування. *Часопис Київського університету права*, (4), 406-410. URL <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/938349.pdf>. (дата звернення 25.10.2023 р.).

38. Гладій В.І. Реформування системи місцевого самоврядування: досвід Вишеградської групи. *Грані*. 2015. № 1(12). С. 57–63.

39. Грובהва В.П. Система місцевого самоврядування в Польщі: перспективи використання досвіду в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 31. Том 1. С. 78–82.
40. Данилишин Б. М., Пилипів В. В. Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України. *Регіональна економіка*. 2016. № 1. С. 5–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2016_1_3. (дата звернення 25.10.2023 р.).
41. Могілевський В. С. Роль децентралізації публічної влади в становленні та розвитку місцевого самоврядування в Україні. *Вісник ЦВК*. 2017. Вип. 1 (35). С. 60–65.
42. Нижник О. Теоретичні аспекти впливу децентралізації на розвиток держави та територіальних громад. *Вісник НАДУ при Президентіві України. Сер. „Державне управління”*. 2016. № 3. С. 56–62.
43. Скрипнюк О.В. Децентралізація влади як чинник забезпечення стабільності конституційного ладу: теорія й практика. *Віче*. 2015. № 12. С. 22–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_12_8. (дата звернення 25.10.2023 р.).
44. Романюк С. А. Децентралізація: теорія та практика застосування : монографія. Київ, 2018. 216 с
45. Шевченко О. В., Романова В. В., Жаліло Я. А. та ін. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні : наук. доп. / за наук. ред. д-ра екон. наук Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2020. 153 с.
46. Бурик З.М. Правові засади реформування системи кадрової безпеки в органах влади в Україні. Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. X. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2020. Вип. 2 (69), с. 191-200
47. Гула О. Сучасні механізми забезпечення кадрової безпеки в системі публічного управління: теоретичні засади. *Аспекти публічного управління*. Том 9 № 1 2021. С. 50-54.
48. Пархоменко-Куцевіл О. І. Кадрова безпека в системі державного управління України: теоретичні засади. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. 2013. Вип. 37. С. 13–20.

49. Жовнірчик Я. Ф. Сучасна кадрова політика в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 12. С. 102–107
50. Карковська В. Я. Особливості механізму кадрової безпеки державної структури. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 2. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/2_2020/34.pdf. (дата звернення 25.10.2023 р.).
51. Тищенко О. П., Королюк Т. О. Реформування моделі управління людськими ресурсами державної служби. *Університетські наукові записки*. 2017. № 61. С. 343–355.
52. Зеленков А.В. Кононенко А.В., Налапко М.М. Організація набору та відбору персоналу. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2008. №3. С. 125-130.
53. Федорова І.С., Бойкін В.І. Сучасні проблеми у процесі відбору та найму персоналу в організації. *Вісник КНУТД*. 2014. №1. С. 187-193.
54. Єрмалович Л.П. Процедура отбора персонала в общей системе управления организацией. URL: <https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fwww.e-edu.by%2Fmain%2Fdepartments%2Fbusiness%2Fstaff%2Fermalovich%2Fpublications%2F83.pdf&name=83.pdf&lang=ru&c=57d6f334b3b5&page=1>. (дата звернення 25.10.2023 р.).
55. Самолюк Н.М. Аналіз джерел набору персоналу підприємств. URL: <http://masters.donntu.org/2012/iem/konovalenko/library/pdf1.pdf>. (дата звернення 25.10.2023 р.).
56. Пархоменко-Куцевіл О. Удосконалення механізму відбору кадрів державної служби: основні тенденції державної кадрової політики. *Демократичне врядування*. 2009. Вип. 4. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik4/fail/+Parhomenko.pdf. (дата звернення 25.10.2023 р.).
57. Про затвердження Порядку проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття

відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, і внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України ; Постанова КМУ від 25 березня 2015 р. № 171. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/171-2015-%D0%BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/171-2015-%D0%BF#Text). (дата звернення 25.10.2023 р.).

58. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України „Про запобігання корупції“, Кримінального кодексу України (Справа № 1-24/2020(393/20) від 27 жовтня 2020 року № 13-р/2020. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#Text). (дата звернення 25.10.2023 р.).

59. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. з змінами та доповненнями від 20. 10. 2019 р., підстава № 129-IX. *Відомості Верховної Ради України*. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755). (дата звернення 25.10.2023 р.).

60. Яремко І. І. Ефективність публічного управління та адміністрування: проблеми та напрями вдосконалення процесів оцінювання. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. № 1 (7), 2022. [URL : https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jun/28231/220373menedzhment-49-56.pdf](https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jun/28231/220373menedzhment-49-56.pdf)

61. Левченко Д. С. Оцінювання ефективності публічного адміністрування за допомогою громадськості в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. 4 ч. 2.

62. Красноручський О. О. Напрями вдосконалення оцінки ефективності публічного адміністрування. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2016. №3, 45–54.

63. Коваленко Є. О. Методологія оцінювання ефективності державного управління якістю життя населення : моногр. *Право та державне управління*. 2016(22).

64. Криворучко О. Критерії та показники ефективності діяльності органів місцевого самоврядування. *Державне управління: наукові праці*. 2017286. Том 298, 95–98.
65. Матвієнко П. В. (2008). Основні критерії та моделі оцінки ефективності державного управління. *Економіка та держава*, 6, 70–79.
66. Машкаров Ю. Г, Орлов, О. Основні чинники, що впливають на ефективність діяльності регіональних та місцевих органів влади. *Теорія та практика державного управління*. 2016. №3(54). С. 78-86.
67. Олійник Д. Сучасні методи оцінки ефективності діяльності органів державного управління. *Ефективність державного управління*. 2013. №34, 275–283.
68. Приходченко Л. Л. Сутність механізму забезпечення ефективного державного управління. *Теорія та практика державного управління*. Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 3(30), 1–10.
69. Приходченко Л. Л. Щодо складності застосування показників оцінювання ефективності державного управління: теорія і практика. *Державне будівництво*. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2009-1/doc/1/07.pdf>. 2013
70. Свічинський В. Оцінювання ефективності діяльності місцевих органів виконавчої влади. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. №3 (84).
71. Ткачова О. Ефективність державного управління: поняття та підходи до оцінювання. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*, 2013. №2, 30–37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2013_2_6.
72. Шура Н. О., Смірнов О. В. Дослідження ефективності застосування механізмів прийняття рішень місцевими адміністраціями у контексті публічного адміністрування. *Ефективна економіка*. 2012. 12.
73. Ткачова О. Ефективність державного управління: поняття та підходи до оцінювання *Вісник Національної академії державного управління при*

Президентів України, (2013). №2, 30–37. URL.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2013_2_6. 2013

74. Соколов А. В. Сучасні підходи до оцінки якості державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. № 4. URL.: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=901>. 2013

75. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року №64.2022. URL.: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> 2013

76. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>. (дата звернення 25.10.2023 р.)

77. Про оборону України : Закон України від 6 грудня 1991 року № 1932-XII. Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>. (дата звернення 25.10.2023 р.)

78. Про часткову мобілізацію : Указу Президента України № 303/2014 <https://www.president.gov.ua/documents/3032014-16358>. (дата звернення 25.10.2023 р.)

79. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21 жовтня 1993 року № 3543-XII . Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>. (дата звернення 25.10.2023 р.)

80. Панчишин В. Особливості «особливого періоду» в державі. URL.: <https://armyinform.com.ua/2021/12/16/osoblyvosti-osoblyvogo-periodu-v-derzhavi/>. (дата звернення 25.10.2023 р.)

81. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану : Постанова КМУ від 28 лютого 2022 р. № 168. Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text>. (дата звернення 25.10.2023 р.)

82. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 168 : Постанова КМУ від 20 січня 2023 р. № 43. Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2023-%D0%BF#n2>. (дата звернення 25.10.2023 р.)

83. Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань, пов'язаних із проходженням військової служби під час дії воєнного стану : Закон України від 28 червня 2023 року № 3161-IX. Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3161-IX#Text>. (дата звернення 25.10.2023 р.)

84. Про розвідку : Закон України від 17 вересня 2020 року № 912-IX. Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20#Text>. (дата звернення 25.10.2023 р.)

85. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26 грудня 2002 року № 374-IV. Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text>. (дата звернення 25.10.2023 р.)

86. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu> /<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1413961918333&uri=CELEX:2014A0529%2801%29>. (дата звернення 20.11.2023 р.)

87. Ukraine 2023 Report Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Brussels, 8.11.2023 SWD(2023) 699 final. URL.:https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf. (дата звернення 20.11.2023 р.)

88. Резніков, В. В. Шляхи трансформації державної політики у сфері Європейської інтеграції України в умовах глобальних викликів. *Науковий*

вісник: Державне управління. 2020 3(3(5), 204–215. URL: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-3\(5\)-204-215](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-3(5)-204-215)

89. Шульга Д. Євроінтеграція-2020: що має стати пріоритетом у виконанні Угоди з ЄС. /Вебсайт євроінтеграція. URL:<https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/01/13/7104931>. (дата звернення 25.10.2023 р.)